

Evaluering af puljen *Parat til læring og undervisning*

INDHOLD

Evaluering af puljen *Parat til læring og undervisning*

1	Sammenfatning	5
<hr/>		
2	Indledning	12
2.1	Baggrund og formål	12
2.2	Evalueringsdesign og metoder	13
2.3	Projektgruppe	13
2.4	Rapportens opbygning	14
<hr/>		
3	De fem projekter i puljen – overblik og resultater	15
3.1	Aalborg: <i>På sporet mod uddannelse og job</i>	15
3.2	Vejle (metodeprojekt): <i>De nødvendige skridt på vejen</i>	18
3.3	Vejle: <i>Vi lærer dansk</i>	21
3.4	Odense: <i>Indslusning til danskundervisning</i>	25
3.5	Esbjerg: <i>Parat til læring</i>	27
<hr/>		
4	Målgruppen og dennes behov	31
4.1	En udsat deltagergruppe med både læringsmæssige, sociale og personlige udfordringer	31
4.2	Organisering spiller en central rolle i hensynet til målgruppens behov	33
4.3	Personlige og sociale udfordringer har betydning for læringsparathed	35
<hr/>		
5	At styrke parathed til læring	37
5.1	Relationer er bærende for deltagernes udvikling	37
5.2	Deltagerens resurser og mål er et vigtigt udgangspunkt	43
5.3	Målgruppen har brug for at få mod på at tale dansk	45

5.4	Tydelige forventninger, struktur og variation giver energi	46
5.5	Vigtigt at forberede overgang til ordinært tilbud	47
<hr/>		
6	Viden og samarbejde i indsatserne	50
6.1	Et tværsektorielt samarbejde styrker helhedsorienteringen	50
6.2	Viden om Grønland og målgruppen bidrager positivt	52
<hr/>		
	Appendiks A – Evalueringsdesign og metoder	54
<hr/>		

1 Sammenfatning

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) under Børne og Undervisningsministeriet (BUVM) har bedt Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) om at evaluere puljen *Parat til læring og undervisning*. Puljen er målrettet socialt udsatte grønlandere i Danmark med særlige behov og utilstrækkelige danskundskaber. Hensigten med puljen er, at der gennemføres aktiviteter, som kan understøtte målgruppen i at forbedre deres parathed til læring, undervisning og sprogtilegnelse. Aktiviteterne skal organiseres på en måde, der tager særligt hensyn til målgruppens sociale situation. Endvidere kan aktiviteterne have fokus på at identificere udfordringer af læringsmæssig og social karakter. Det har været forventningen, at læring fra projekterne under puljen skal kunne bidrage til nye indsatser og til at understøtte kommunernes eksisterende indsatser for målgruppen.

Denne evaluering opsamler resultater og læring fra de fem projekter, der har modtaget støtte fra puljen. Projekterne er gennemført i følgende kommuner: Odense, Vejle (to projekter), Aalborg og Esbjerg.

Formålet med evalueringen er tredelt:

- At evaluere i hvilket omfang de fem projekter under puljens første runde lever op til puljens formål
- At evaluere i hvilket omfang projekterne har nået egne succeskriterier
- At uddrage læring fra projekterne og på den baggrund give anbefalinger til fremtidige indsatser.

Evalueringens hovedresultater

I det følgende sammenfattes viden om puljens målgruppe og hovedresultaterne af indsatserne under puljen *Parat til læring og undervisning*. Derudover sammenfattes viden om hvilke faktorer, der har betydning for, om indsatserne lykkes med at styrke målgruppens parathed til læring. Disse faktorer er baggrunden for formuleringen af fem anbefalinger til fremtidige indsatser for puljens målgruppe.

Sammenfatningen er inddelt i følgende fire temaer:

1. Viden om målgruppen
2. Projekternes hovedresultater
3. Relevant fokus i indsatser for at styrke målgruppens parathed til læring og undervisning
4. Relevant organisering af indsatser for målgruppen.

Viden om målgruppen

Evalueringen bekræfter antagelsen om, at der i Danmark er grønlændere, som har brug for en særlig, understøttende indsats for at opnå en udvikling, som styrker deres parathed til læring, undervisning og sprogtilegnelse, herunder deres muligheder for på sigt at kunne deltage i ordinære uddannelsesforløb.

Evalueringer viser, at der i projekterne under puljen er skabt ny viden om målgruppens udfordringer ift. at indgå i læringsforløb. Deltagergrupperne i projekterne er ofte kendte i det kommunale system som borgere i indsatser målrettet beskæftigelse og social integration. Deltagergrupperne er ofte også kendte af lokale NGO'er som brugere af deres tilbud målrettet grønlændere og/eller socialt udsatte. Evalueringen peger på, at der forud for projekterne i mindre grad har været et dybt kendskab blandt projektets parter til de læringsmæssige udfordringer hos målgruppen og til samspillet mellem læringsmæssige og personlige og/eller sociale udfordringer.

En analyse på tværs af de fem projekter viser, at projekternes deltagergrupper i høj grad er kendetegnet ved at have udpræget dårlige erfaringer med at deltage i læringsforløb. Dette kan konkret handle om fx gentagne faglige nederlag, mobning, ensomhed, negativ forskelsbehandling fra lærere pga. forældres misbrug, samt opbrudte skoleforløb pga. mange flytninger – både i Grønland og Danmark. Yderligere er deltagergrupperne i høj grad kendetegnede ved ikke at have haft rollemodeller, der har uddannet sig, og ved at være vokset op i familier, hvor deres skolegang ikke er blevet prioriteret.

Evalueringen viser også, at deltagernes sociale og personlige situation i væsentlig grad spiller ind på deres læringsmæssige udfordringer, fordi den påvirker deres selvopfattelse og tro på egne evner negativt, også i en læringsmæssig sammenhæng. Samtidig bevirker deltagernes sociale og personlige situation en særlig sårbarhed i mødet med fagprofessionelle. Endelig kan deltagernes personlige og sociale situation kræve så meget af deres opmærksomhed og resurser, at de har vanskeligt ved at finde overskud og motivation til at indgå i et læringsforløb.

Projekternes hovedresultater

Deltagergrupper

Fire ud af de fem projekter under puljen har grønlændere som direkte målgruppe. EVA vurderer, at deltagergrupperne i projekterne svarer til puljens målgruppe. Deltagerne i disse projekter har i varierende grad udfordringer af personlig, social og læringsmæssig karakter, som samlet set giver dem behov for en særlig understøttende indsats. EVA bemærker, at deltagerne i tre af de fire projekter har udfordringer i en grad, som har gjort, at de ved opstarten af indsatsen ikke har været i stand til at følge ordinære uddannelsesforløb. I det fjerde projekt har en del af deltagerne været i stand til at følge ordinære uddannelsesforløb, men haft brug for støtte til dette på grund af betydelige personlige og sociale udfordringer.

Det femte projekt har fagprofessionelle som sin primære målgruppe. Projektet har udarbejdet metoder og redskaber til vejledning af herboende grønlændere om uddannelse og karriere. EVA vurderer, at projektets metoder er anvendelige i arbejdet med puljens målgruppe.

Projekternes formål, indsats og overordnede resultat

EVA vurderer, at alle fem projekters formål lever op til puljens hensigt om at understøtte og forbedre situationen for herboende socialt udsatte grønlændere med særlige behov og utilstrækkelige danskundskaber. Tre ud af de fire projekter, som har haft aktiviteter for grønlændere som ind-

sats, har tilrettelagt indsatsen under hensyn til deltagergruppens behov. De tre projekter har i væsentligt omfang opnået at styrke deltagerne parathed til læring og undervisning og dermed opfyldt puljens formål.

EVA vurderer, at et af de fire projekter i begrænset udstrækning har tilrettelagt indsatsen efter deltagergruppens behov. Projektet har kun i begrænset omfang opnået at styrke deltagergruppens parathed til læring og undervisning.

EVA vurderer endvidere, at det metodeprojekt, der støttes af puljen, tager højde for de udfordringer, der kan være i puljens målgruppe. Projektet har udviklet metoder, som i væsentligt omfang kan bidrage til at identificere målgruppens udfordringer af social og læringsmæssig karakter og dermed understøtte arbejdet med at styrke målgruppens parathed til læring og undervisning.

Deltagerne udvikling

Fire ud af fem projekter under puljen har fuldstændigt eller i et vist omfang indfriet egne succeskriterier, som er indikatorer for en styrket læringsparathed i deltagergruppen eller – for metodeprojektet – et styrket grundlag for at arbejde med at styrke målgruppens læringsparathed. Det femte projekt har kun i meget begrænset omfang indfriet egne succeskriterier.

Som en del af evalueringen er deltagerne udvikling også beskrevet kvalitativt. Her er datagrundlaget både interview med deltagerne og interview med projektmedarbejderne. Projektmedarbejderne beskrivelser er den primære kilde til at beskrive udviklingen, da deltagergruppen generelt havde vanskeligt ved at italesætte deres udvikling i interviewformatet. Men deltagerne udtalelser supplerer og bekræfter en del af beskrivelserne fra projektmedarbejderne. En tværgående analyse af de beskrevne resultater i forbindelse med deltagerne udvikling viser, at indsatsene, ifølge projektmedarbejderne, har bidraget positivt til deltagerne udvikling på en række områder:

- **Øget selvværd og styrket selvopfattelse.** Deltagerne er blevet bedre til at identificere og bruge egne resurser og har fået en styrket tro på egne evner til at skabe en positiv forandring. Det betyder, at de i højere grad overvejer deres fremtid, og hvordan læring og evt. undervisning kan bidrage til at forbedre deres situation.
- **Styrkede handlekompetencer og nye mestringsstrategier.** Deltagerne har fået en større forståelse af det danske samfund, herunder uddannelsessystemet og mulighederne for at få hjælp til sociale og personlige problemstillinger. Deltagerne har fået flere strategier for, hvordan de kan spørge om hjælp og gøre krav på deres rettigheder og for, hvordan de på egen hånd kan mestre hverdagens udfordringer, hvilket bidrager til at styrke deres læringsparathed.
- **Forbedrede dansksproglige kompetencer og et styrket mod på at tale dansk.** Deltagerne har mere lyst til at tale dansk, har et styrket ordforråd, kan opbygge mere komplekse sætninger og har flere strategier til at indgå i samtaler. De har også fået styrkede sproglige forudsætninger for at agere i hverdagslivet og indgå i læringsforløb.
- **Styrket motivation for læring.** Deltagerne har fået nye, positive erfaringer med at indgå i relationer på et læringsforløb. De har fået succesoplevelser med egen faglige formåen. Disse erfaringer giver dem en styrket motivation for læring. Samtidig har deltagerne fået øget motivation for at deltage i undervisning, idet de har fået konkrete strategier til afkodning af opgaver og til at bruge faglig støtte, samtidig med at de har fået større viden om ordinære uddannelses tilbud.

Relevant fokus i indsatser for at styrke målgruppens parathed til læring og undervisning

Evalueringens tværgående analyse af erfaringer fra projekterne giver grundlag for at pege på en række forhold, som har haft betydning for indsatsernes succes med at styrke målgruppens parathed til læring og undervisning. Den tværgående analyse danner dermed også grundlag for EVA's anbefalinger til opmærksomhedspunkter i design og gennemførelse af fremtidige indsatser, som har til formål at styrke paratheden til læring, undervisning og sprogtilegnelse hos socialt udsatte grønlandere i Danmark.

Indsatsen skal være designet ud fra målgruppens særlige behov

- Erfaringerne fra projekterne viser, at målgruppens forudsætninger for læring på flere måder adskiller sig væsentligt fra målgrupper, som er parate til at indgå i ordinære uddannelses tilbud uden særlig støtte. Det er derfor af afgørende betydning, at indsatsen designes på en måde, som tager hensyn til målgruppens særlige behov. Det har stor betydning, at et særligt forløb er designet med nøje overvejelse af, hvordan målgruppens behov kan imødekommes gennem følgende forhold:
 - **Visitation til og evaluering af indsatsen.** Målgruppen er kendetegnet ved dårlige læringserfaringer og lavt selvværd i en undervisningskontekst. Det kan betyde, at målgruppen fravælger eller trækker sig fra indsatser, som bruger formelle test eller redskaber til visitation og/eller evaluering af progression.
 - **Varigheden af indsatsen.** Målgruppens udvikling tager tid, og der er derfor brug for længerevarende forløb. Erfaringerne fra projekterne peger på, at det kan være en fordel med en varighed af mindst seks måneder.
 - **Størrelse og sammensætning af deltagergruppen.** Målgruppen har brug for, at deltagergruppen er så lille, at den fagprofessionelle har tilstrækkelig tid til at møde den enkelte deltagers behov. Ved holdtilrettelæggelse har det betydning for målgruppen, at der skabes trygge relationer mellem deltagerne, hvilket kan fremmes ved, at alle deltagere har grønlandsk baggrund, og at antallet af deltagere ikke er for stort. Erfaringer fra projekterne peger på, at holdstørrelser med mere end otte til ti deltagere kan medføre udfordringer.
 - **Placering af indsatsen.** Målgruppen har brug for at være et sted, som er tilgængeligt, genkendeligt og trygt. Erfaringer fra projekterne viser, at indsatser med fordel kan gennemføres dér, hvor deltagerne i forvejen kommer. Det kan fx være Det Grønlandske Hus, væresteder, aktiveringstilbud, botilbud eller på deltagerens uddannelsessted, hvis de er i uddannelse.
 - **Fokus i sprogundervisning.** Erfaringerne fra projekterne viser, at deltagerne er karakteriseret ved, at deres forståelse af dansk er betydeligt større end deres kompetencer til selv at udtrykke sig på dansk. I arbejdet med at styrke målgruppens dansksproglige kompetencer er det derfor afgørende, at der er et stærkt fokus på deltagerens kompetencer til og mod på at indgå i samtaler.
 - **Overgang til andre tilbud.** Erfaringerne fra projekterne peger på, at målgruppen efter et særligt forløb har brug for støtte til at overgå til ordinære uddannelses tilbud. Denne støtte handler både om at gøre deltagerne bekendte med mål, tilrettelæggelser og arbejdsformer i ordinære tilbud, at vurdere deltagerens parathed, at forberede ordinære tilbud på at modtage målgruppen og at støtte deltagerne i den første tid på et nyt tilbud.

På dette grundlag anbefales det, at man i fremtidige indsatser for målgruppen er yderst opmærksom på at designe indsatsen ift. målgruppens særlige behov. Det betyder, at indsatserne med fordel kan være af længere varighed, have en kun grønlandsk deltagergruppe af begrænset størrelse

og være placeret på et af deltagerne kendt sted. Det betyder også, at man skal være varsom med at bruge formelle tests og redskaber til visitation og evaluering af progression. Fremtidige indsatser bør have målgruppens særlige, dansksproglige udfordringer for øje og bør desuden have fokus på at understøtte deltagerens overgang til ordinære uddannelses tilbud.

Relationer er bærende for indsatsens succes

Evalueringen viser, at det er helt afgørende for indsatsernes resultater, at deltagerne oplever at have trygge relationer til fagprofessionelle og til andre deltagere. Evalueringen viser, at relationsarbejdet kræver tid og fokus. Deltagergruppens lærings erfaringer samt deres personlige og sociale situation betyder, at deres udvikling i udpræget grad kan bremses af fagprofessionelle, som ikke har tilstrækkeligt fokus på relationsarbejdet. Erfaringerne fra projekterne peger på en række forhold, som kan fremme opbygningen af relationer mellem fagprofessionelle og deltagere:

- Den fagprofessionelle interesserer sig for grønlandsk kultur, samfundsforhold og sprog.
- Den fagprofessionelle er rolig i sit kropssprog og stemmeføring, giver plads til tavshed, stiller få spørgsmål og lytter indgående til, hvad deltagerne fortæller.
- Den fagprofessionelle er nysgerrig på den enkelte deltager og på deltagerens forståelse af egen situation og ønske om hjælp.
- Den fagprofessionelle holder fokus på mulighederne for at styrke deltagerens parathed til læring og lader ikke relationen påvirke negativt af deltagerens fremtoning eller adfærd.
- Den fagprofessionelle lader deltageren styre, hvad han/hun ønsker at tale om, og er meget opmærksom på at se og respektere deltagerens grænser.

På baggrund af denne læring anbefales det, at der i fremtidige indsatser for målgruppen er et udpræget fokus på relationsarbejde. Således bør fremtidige indsatser se opbygningen og vedligeholdelsen af tillidsfulde og trygge relationer mellem fagprofessionelle og deltagere som en forudsætning for at kunne styrke deltagerens parathed til læring og undervisning. Sådanne indsatser bør endvidere tilrettelægges, så der opbygges relationer mellem deltagerne, som understøtter den enkeltes tryghed og udvikling.

Personlige og sociale udfordringer har betydning for læringsparatheden

Erfaringerne fra projekterne viser, at det er af væsentlig betydning for udviklingen af deltagerens læringsparathed, at indsatsen har fokus på at støtte deltagerne i at håndtere deres personlige og sociale udfordringer. Erfaringerne viser, at når denne støtte imødekommer deltagerens individuelle behov, kan det frigive resurser hos deltageren til læring, støtte deltagerens fremmøde og deltage og understøtte en nødvendig, personlig udvikling hos deltageren.

Indholdet af støtten til at imødekomme personlige og sociale behov kan være:

- Hjælp til at forbedre deltagerens sociale forhold, fx støtte til boligforhold, familiemæssige forhold, økonomiske forhold eller jobsøgning samt brug af digitale løsninger i den forbindelse, som fx borger.dk og *e-Boks*
- Hjælp til at få den nødvendige hjælp til helbredsmæssige udfordringer af både fysisk og mental karakter
- Hjælp til at have en mere struktureret hverdag og fx møde til undervisning
- Samtaler med deltagerne om den udvikling, de gennemgår, og om de udfordringer, de møder på vejen, fx i forbindelse med læringsituationer.

Evalueringen viser, at det bidrager positivt til deltagernes udvikling, når der i projekterne er socialfaglig viden, erfaring og forståelse. Deltagernes udvikling bliver støttet, når socialfaglige medarbejdere arbejder ud fra viden og erfaring med grønlandske borgere i udsatte positioner. Samtidigt har det betydning, at også undervisere har forståelse for undervisning af særligt sårbare grupper, og at de har kompetencer til at møde deltagere, som kan have en fremtoning og adfærd, der er anderledes end hos deltagere, som ikke er socialt udsatte.

Erfaringerne fra projekterne viser, at deltagerne har brug for at få en styrket tiltro til, at deres handlinger kan skabe en positiv forandring for deres situation. Derfor er det vigtigt, at indsætterne har fokus på arbejdet med deltagernes selvopfattelse og på at give deltagerne personlige og faglige succesoplevelser.

Det anbefales derfor, at fremtidige indsætser ser arbejdet med målgruppens personlige og sociale udfordringer som en integreret del af arbejdet med deltagernes læringsparathed. I fremtidige indsætser bør der derfor være en kombination af socialfaglige indsætser og indsætser, der er målrettet deltagernes faglige udvikling. I begge former for indsætser bør medarbejdere have kompetencer til at møde borgere i udsatte positioner. Arbejdet med målgruppens personlige og sociale udfordringer kan med fordel tage udgangspunkt i en resurseorienteret tilgang og have fokus på at give deltagerne succesoplevelser.

Relevant organisering af indsætser for målgruppen

Viden om grønlandske forhold kvalificerer indsætser

Evalueringen viser, at det kan have en positiv betydning for resultatet af en indsæt, når projektmedarbejdere har viden om grønlandske forhold. Denne viden kan omfatte viden om grønlandsk, grønlandske samfundsforhold, herunder uddannelsessystemet, og om grønlandsk kultur. Det kan også have en positiv betydning, når projektmedarbejdere har forståelse for forhold, der kan gøre sig gældende for grønlændere i Danmark, fx kulturmødet, diskrimination, barrierer for integration, grønlandske miljøer og dansksproglige kompetencer. Viden om og forståelse for målgruppens baggrund og situation i Danmark har betydning, fordi det styrker design og løbende justering af indsætser. Det har også betydning, fordi det giver et styrket udgangspunkt for at møde den enkelte deltager.

Erfaringerne fra projekterne peger endvidere på, at det kan være en fordel at have en grønlandsktalende medarbejder i projektet, som kan understøtte deltagernes forståelse af indsætser, og som kan arbejde med deltagernes personlige og sociale udfordringer gennem brug af både dansk og grønlandsk.

Erfaringerne fra projekterne viser, at det kan fremme rekruttering til indsætser og understøtte deltagernes fremmøde og gennemførelse, når der i projektet er medarbejdere eller samarbejdspartnere, som også er tilknyttet uformelle tilbud, som målgruppen gerne bruger, som fx Det Grønlandske Hus. Dette giver mulighed for at motivere potentielle deltagere og uformelt følge op på deltagernes oplevelser af forløbet, hvilket kan understøtte fremmøde og justering af indsætser.

I fremtidige indsætser anbefales det derfor at sikre, at der i indsætserne er medarbejdere og samarbejdspartnere med viden om grønlandske forhold og forhold, der kan gøre sig gældende for grønlændere i Danmark. Det vil være en fordel, at der er et samarbejde med uformelle tilbud for målgruppen og gerne én eller flere personer, som målgruppen kan møde både i det uformelle tilbud og i indsætserne. Det bør endvidere overvejes, om deltagernes udvikling kan understøttes ved, at der er en grønlandsktalende medarbejder i indsætserne.

Tværasektorielt og tværfagligt samarbejde styrker deltageres udvikling

Evalueringen viser, at det kan fremme resultaterne af en indsats, når denne designes og gennemføres i et tværasektorielt partnerskab. Det tværasektorielle partnerskab kan gå på tværs af kommune, uddannelsesudbydere og NGO'er. Et samarbejde mellem aktører med forskellig viden om og tilgang til målgruppen kan kvalificere designet af og den løbende justering af indsatsen ift. målgruppens behov. Samtidig kan samarbejdet mellem aktører betyde, at der sker en vidensdeling om målgruppen på et overordnet niveau og understøtte, at tilbud og indsatser i højere grad opleves som en koordineret helhed for den enkelte borger.

Et stærkt samarbejde kan også betyde, at den enkelte medarbejder kan give en mere kvalificeret støtte, fordi medarbejderne deler viden om deltagergruppen og lærer af hinandens tilgange og kompetencer. Således kan socialfaglige medarbejdere fx blive bedre til at understøtte deltagerens udvikling af dansksproglige kompetencer og læringsstrategier, og undervisere kan blive bedre til at tage højde for deltageres sociale situation.

Erfaringer fra projekterne viser, at det kræver vilje og styring at etablere stærke samarbejdsrelationer. Det betyder, at alle parter skal have øje for samarbejdets potentiale og være indstillet på at udvikle egen viden, at der skal ske en forventningsafstemning mellem partnerne om roller og opgaver, og at der skal være en struktur for samarbejdet.

Erfaringerne fra projekterne viser, at det er vigtigt, at der er fokus på vidensdeling og kapacitetsopbygning, da projekternes resultater ofte i væsentlig grad er båret af enkeltpersoners erfaringer og kompetencer. Derved er projekternes resultater sårbare over for udskiftning af medarbejdere.

Erfaringerne viser også, at det er vigtigt, at samarbejdet foregår på tværs af kommunale arbejdsområder. Erfaringerne peger på, at et utilstrækkeligt samarbejde mellem beskæftigelsesindsatser og projektet kan have en negativ betydning for projektets resultater, da deltagerne kan blive trukket ud af projektet eller være fraværende fra aktiviteter på grund af krav fra jobcenteret. Omvendt er det en fordel, når deltagerens jobrådgiver ser deltagelsen i projektet som en relevant del af beskæftigelsesrettet indsats.

I forbindelse med projektsamarbejdet i fremtidige indsatser anbefales det, at indsatserne forankres i et tværasektorielt samarbejde, hvor der er fokus på forventningsafstemning, rollefordeling og samarbejdsstrukturer mellem partnerne. I sådanne indsatser bør der være et tværfagligt samarbejde mellem socialfaglige medarbejdere og undervisere. Det er vigtigt at være opmærksom på vidensdeling og kapacitetsopbygning, så fremtidige indsatser mindsker betydningen af enkeltpersoners erfaringer og kompetencer. Endelig bør fremtidige indsatser være koordineret på tværs af kommunale arbejdsområder med særlig opmærksomhed på de krav, som deltagerne kan møde fra jobcentre.

Om datagrundlaget

Evalueringens datagrundlag er:

- Selvevalueringer fra hvert projekt
- Referater af deltagerinterview, som er gennemført af projekterne
- Udviklede metoder og redskaber
- Interview med hvert projekts projektleder samt en projektmedarbejder og evt. samarbejdspartnere. Interviewene er gennemført af EVA
- Workshop med repræsentanter fra alle projekter med fokus på tværgående læringspunkter.

2 Indledning

2.1 Baggrund og formål

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) under Børne og Undervisningsministeriet (BUVM) har bedt Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) om at evaluere puljen *Parat til læring og undervisning*. Puljen er målrettet socialt udsatte grønlændere i Danmark med særlige behov og utilstrækkelige danskundskaber. Puljens formål er, at der gennemføres aktiviteter, som kan understøtte en forbedring af situationen for målgruppen. Aktiviteterne skal organiseres på en måde, der tager særligt hensyn til målgruppens sociale situation, og som samlet set kan forbedre deres parathed til læring, undervisning og sprogtilegnelse. Endvidere kan aktiviteterne have fokus på at identificere udfordringer af læringsmæssig og social karakter. Det har været forventningen, at læring fra projekterne under puljen skal kunne bidrage til nye indsatser og til at understøtte kommunernes eksisterende indsatser for målgruppen.

Puljen er udmøntet i to runder, hvor der er givet bevilling til fem projekter under første runde og tre projekter under anden runde. Alle tre projekter under puljens anden runde er fortsættelser af projekterne under puljens første runde. Denne evaluering omhandler hovedsageligt de fem projekter under puljens første runde. For ét af projekterne under puljens anden runde indgår erfaringerne midtvejs i projektperioden.

Formålet med denne evaluering er tredelt:

- At evaluere i hvilket omfang de fem projekter under puljens første runde lever op til puljens formål
- At evaluere i hvilket omfang projekterne har nået egne succeskriterier
- At uddrage læring fra projekterne og på den baggrund give anbefalinger til fremtidige indsatser.

2.1.1 Projekterne i puljen

Der er i alt fem projekter i fire forskellige kommuner, der har modtaget støtte til projekter under puljens første runde. Projekterne implementeres i hhv. Esbjerg, Aalborg, Vejle (to forskellige projekter) og Odense kommune. Projekterne gennemføres i et samarbejde mellem kommunen, én eller flere uddannelsesudbydere og/eller en NGO med særligt fokus på grønlændere. Projekterne varierer i deltagergruppe, indhold og omfanget af indsatsen. Indsatsen i fire af projekterne består af et forløb for socialt udsatte grønlændere. I det femte projekt består indsatsen af en udvikling af metoder og redskaber, der kan bruges af fagprofessionelle i vejledningssamtaler med grønlændere.

Evalueringen beskriver både resultater fra hvert enkelt projekt og uddrager læring og anbefalinger på tværs af de fem projekter, som er relevante for lignende fremtidige indsatser.

2.2 Evalueringsdesign og metoder

EVA's undersøgelsesdesign til denne evaluering er styret af evalueringens tredelte formål. Følgende kilder udgør datagrundlaget for evalueringen:

- **Selvevalueringer.** Hvert projekt har udarbejdet en selvevaluering, der følger en skabelon, som EVA har udarbejdet.
- **Kvalitative interview** med projektleder og én eller flere andre projektmedarbejdere og evt. samarbejdspartnere for hvert projekt. Interviewene er gennemført af EVA.
- **Interview med deltagere i hvert af de fire forløbsprojekter.** Interviewene er gennemført af medarbejdere i projekterne eller en af projekterne hyret konsulent. Interviewene er gennemført af eller med deltagelse af en grønlandsktalende medarbejder.
- **Udviklede metoder og redskaber fra metodeprojektet.**
- **Workshop** med repræsentanter fra alle fem projekter, planlagt og gennemført af EVA.

Evalueringen tager således udgangspunkt i projekternes egne evalueringer af de gennemførte aktiviteter, herunder projekternes interview med deltagere. I selvevalueringerne indgår afrapportering på opnåelsen af projekternes egne opstillede succeskriterier, hvilket er blevet uddybet og suppleret gennem interview. Læringen fra projekterne er uddybet gennem interview og på den fælles workshop. Alle datakilder indgår i analysen af erfaringer og læring på tværs af projekterne og anbefalinger til fremtidige indsatser.

EVA har i forbindelse med denne evaluering ikke selv indsamlet data om oplevelser af indsatserne blandt indsatsernes primære målgruppe, deltagerne i forløbsprojekterne og de fagprofessionelle brugere af metodeprojektets redskaber. EVA har ikke lavet dataindsamling blandt deltagerne af hensyn til målgruppens behov for tryghed, som det er vurderet, det ville have været svært at imødekomme i et interview gennemført af EVA med tolk eller ved EVA's observation af aktiviteter. EVA vurderer, at de interview, som er gennemført med deltagere, samlet set er præget af, at deltagerne fandt det svært i det anvendte interviewformat at reflektere over og udtrykke sig om egen situation og deltagelse i forløbene.

Det betyder, at evalueringen hovedsageligt bygger på projektmedarbejderen vurdering af deltagerens situation, udvikling og oplevelse af forløbene. Når der har været grundlag for det, er deltagerinterviewene inddraget som supplerende kilde. EVA har desuden i såvel interview som i workshoppen spurgt ind til grundlaget for projektmedarbejdernes vurderinger af deltagerens oplevelser og udvikling og søgt at få eksempler herpå. Det ændrer dog ikke ved, at deltagerens eget perspektiv er svagt repræsenteret i datagrundlaget.

De enkelte evalueringsmetoder er beskrevet i metodeappendiks til denne rapport.

2.3 Projektgruppe

Projektet er gennemført af:

- Seniorkonsulent Sia Hovmand Sørensen (Projektleder)
- Chefkonsulent Sita Michael Bormann
- Juniorkonsulent Line Vestergaard.

2.4 Rapportens opbygning

Denne rapport indeholder fire kapitler, hvori resultaterne af analysen præsenteres. **Kapitel 3**, som følger efter denne indledning, beskriver hvert af de fem projekter, der støttes under puljen, og evaluerer hvert af projekternes resultater. **Kapitel 4** beskriver målgruppen for projekterne, samt læring fra projekterne om målgruppens særlige behov, og hvordan der i indsatserne er blevet taget hensyn til disse. **Kapitel 5** fokuserer på læring vedrørende arbejdet med at styrke deltagernes parathed til læring og undervisning. Det sidste kapitel, **kapitel 6** om viden og samarbejde, beskriver organisatoriske forhold af betydning for projekternes gennemførelse og resultater.

3 De fem projekter i puljen – overblik og resultater

Dette kapitel giver overblik over formål, deltagergruppe, indsats og resultater for hvert af de fem projekter under puljen. Kapitlet viser dermed, om hvert projekt har opfyldt puljens formål, om projektet har nået egne succeskriterier og hvilke resultater, der i øvrigt er opnået.

Kapitlet viser, at alle fem projekters formål lever op til puljens hensigt om at understøtte og forbedre situationen for herboende, socialt udsatte grønlandere med særlige behov og utilstrækkelige danskundskaber. Tre ud af de fire projekter, som har haft aktiviteter for grønlandere som indsats, har tilrettelagt indsatsen under hensyn til deltagergruppens behov. De tre projekter har i væsentligt omfang opnået at styrke deltagerens parathed til læring og undervisning i indsatsen og dermed opfyldt puljens formål.

Kapitlet viser også, at ét af de fire projekter i begrænset udstrækning har tilrettelagt indsatsen efter deltagergruppens behov. Projektet har kun i begrænset omfang opnået at styrke deltagergruppens parathed til læring og undervisning.

Endelig viser kapitlet, at det metodeprojekt, der støttes af puljen, tager højde for de udfordringer, der kan være i puljens målgruppe. Projektet har udviklet metoder, som i væsentligt omfang kan bidrage til at understøtte arbejdet med at styrke målgruppens parathed til læring og undervisning.

3.1 Aalborg: *På sporet mod uddannelse og job*

3.1.1 Overordnet beskrivelse af projektet

Projektet implementeres i Aalborg og varetages af Aalborg Kommunes Job- og integrationshus, HF & VUC Nordjylland, FGU Aalborg samt Det Grønlandske Hus i Aalborg. Samarbejdspartnerne repræsenterer både det kommunale system, uddannelsesstilbud til herboende grønlandere samt civilsamfundet. Job- og Integrationshuset har den koordinerende rolle, er ansvarlig for at styre projektet og står for de socialfaglige indsatser for målgruppen. FGU og VUC varetager visitation og undervisning af deltagerne. Det Grønlandske Hus supplerer med indgående viden og kendskab til målgruppen samt et stort netværk i Grønland og Danmark. De deltager i rekruttering samt sociale og støttende aktiviteter til målgruppen.

Projektet har modtaget bevillinger fra puljen *Parat til læring og undervisning* i to runder. Første runde var fra 1. april – 31. december 2019 og anden runde løber fra 1. januar til 30. november 2020. Anden runde er en fortsættelse af første runde med de samme deltagere samt nogle enkelte nye.

Foreløbige resultater fra projektets anden runde er inkluderet i evalueringen via en midtvejsstatus (interview med projektmedarbejdere og projektdeltagere). Da indsatsen i anden runde er en fortsættelse af indsatsen i første runde og hovedsageligt har samme deltagergruppe, er resultaterne for første og anden runde ikke opgjort separat.

Formål

Det overordnede formål med projektet både i første og anden runde er at fastholde flere grønlandske unge i uddannelse, at fastholde deres motivation for deltagelse og bidrage til en forbedring af deres sociale situation. Ifølge projektbeskrivelsen er formålet med projektet at understøtte unge grønlanderes indlæring via understøttende aktiviteter, så de kan gennemføre enten en 9. klasse eller et FGU-forløb, der kan bringe dem til videre uddannelse eller beskæftigelse.

På baggrund af evalueringen vurderer EVA, at formålet for projektet svarer godt til puljens formål om at understøtte og forbedre situationen for socialt udsatte grønlandere med særlige behov og utilstrækkelige danskundskaber.

Deltagergruppe

Deltagergruppen i projektet er 35 herboende grønlandere mellem 18 og 60 år, der ikke har færdiggjort folkeskolens 9. klasse eller ikke endnu er påbegyndt en ungdomsuddannelse. Den ene del af projektets deltagere er grønlandske elever på henholdsvis VUC og FGU, som mangler at færdiggøre 9. eller 10. klasse. Den anden del af deltagerne er grønlandske borgere uden for uddannelsessystemet, som har et ønske om på sigt at påbegynde uddannelse eller ordinær beskæftigelse.

Fælles for alle deltagere er, at de har behov for en ekstraordinær, håndholdt indsats for at påbegynde og gennemføre uddannelse. Mange af deltagerne kæmper med personlige, psykiske og sociale udfordringer, samt udfordringer med økonomi og boligsituation. Mange mangler netværk og har svært ved at begå sig i det danske samfund. Flere deltagere har været i Danmark i længere tid og kan nogenlunde begå sig på dansk til hverdagsbrug. Der er dog også nogle enkelte deltagere, der for nylig er kommet til Danmark, og som har svært ved sproget.

Størstedelen af deltagergruppen fra projektet i Aalborg taler og forstår dansk og har været i stand til at følge undervisning på VUC og FGU. Kun få i deltagergruppen har utilstrækkelige danskundskaber. Projektmedarbejderne vurderer dog i selvevalueringen, at der et stykke vej fra kunne tale sproget i hverdagen og til at kunne forstå nuancerne i sproget i tilstrækkelig grad. Som nævnt er der også nogle deltagere, der kun for nylig er kommet til Danmark, og som dermed er i gang med sproglig opkvalificering.

EVA vurderer, at projektets deltagergruppe samlet set er i målgruppen for indsatser under puljen, idet det dog bemærkes, at ikke alle deltagere har haft utilstrækkelige danskundskaber.

Indsats

Det bærende element i indsatsen er en uddannelseskoordinator, der er ansat på fuld tid til at yde individuel social støtte til deltagerne, som alle har brug for en ekstraordinær indsats for at komme i gang. Uddannelseskoordinatoren skal sammen med deltagerne bane vejen for uddannelse og fastholde dem i uddannelsestilbud, som er udfordrende for dem at gennemføre. Koordinatoren fungerer som bindeled mellem deltagerne, uddannelsesinstitutioner og andre relevante offentlige tilbud/systemer. Hun har arbejdsplads i Det Grønlandske Hus, hvor flere af deltagerne kommer jævnligt. Hun afholder støttende samtaler med deltagerne for at forberede, igangsætte og fastholde dem i de aktiviteter, der kan støtte op om indlæring og sprogtilegnelse. Koordinatoren har dermed både en tovholderfunktion og en udvidet mentorfunktion for målgruppen, som hjælpes med at få fastlagt en struktur, mestre udfordringer i hverdagen og finde den nødvendige motivation til at gennemføre 9. klasse eller FGU eller/og komme videre i uddannelse og beskæftigelse.

3.1.2 Projektets opnåede resultater

Projektets succeskriterier

Projektets mål var at yde støtte til 15-20 unge grønlændere i alderen 18 til 30 år, der ikke havde færdiggjort folkeskolens 9. klasse, men som ønskede at påbegynde Almen Voksenuddannelse (avu) på VUC Nordjylland for at op nå en 9.- eller 10.-klasse-eksamen eller et FGU-forløb på FGU Aalborg.

Desuden nævnes det som et succeskriterie for projektet, at 50 % af deltagerne ville begynde på et avu-forløb i august 2019, samt at hovedparten af de resterende vil starte inden for et par år.

I projektets anden runde er målet fortsat at yde støtte til de deltagere fra første runde, der er i uddannelse, og at støtte de deltagere, der endnu er uden for uddannelsessystemet, til at påbegynde uddannelse.

Projektets resultater

I alt har der deltaget 35 socialt udsatte grønlændere i alderen 18-60 år i projektets første og anden runde. Heraf deltager 26 personer i begge runder, mens fem deltagere ikke er fortsat i projektets anden runde, og fire nye deltagere er kommet til i projektets anden runde. Alle 35 borgere har modtaget mentorindsats, og 25 af dem er startet i uddannelses tilbud på VUC eller FGU. Midtvejs i projektets anden runde er 17 af de 25 fortsat i gang med uddannelse på VUC eller FGU, mens fire af de 25 er i gang med andre uddannelsesforløb. 2 af de 25 er flyttet til Grønland og har fået job dér. To af de 25 har uddannelseskoordinatoren ikke kontakt med.

I forhold til målsætningen om at nå 15-20 socialt udsatte grønlændere har projektet haft næsten dobbelt så mange deltagere som forventet. Aldersgruppen er desuden udvidet fra 18-30 år til 18-60 år. Langt de fleste deltagere (i alt 26) er dog mellem 18-30 år.

I forhold til målsætningen om, at 50 % af deltagerne skulle begynde i 9. klasse i august 2019, er dette mål oversteget, da 25 ud af de 35 (71 %) var tilknyttet uddannelse på VUC eller FGU efter august 2019. Otte af disse har dog afbrudt deres forløb igen, men seks af dem for at starte på en anden uddannelse, eller fordi de har fået job. Af de i alt 35 deltagere for projektets to runder er ti grønlandske unge uden for uddannelsessystemet. De har dog alle ytret ønske om at påbegynde uddannelse og får pt. støtte fra projektet til dette. Disse deltagere er uden for uddannelsessystemet pga. svære livsvilkår, fx at de mangler bolig, kæmper med alvorlige udfordringer i hverdagen (psykiske/personlige) eller skal have en række basale praktiske ting i orden, før de kan begynde uddannelse. Ud af de i alt 31 deltagere fra projektets første runde er 12 kommet videre i uddannelser, fx på hf (Højere Forberedelseseksamen) eller en erhvervsuddannelse, eller de har fået plads på en uddannelse og skal starte i nærmeste fremtid.

EVA vurderer på dette grundlag, at projektet til fulde har opfyldt egne succeskriterier.

Ift. at styrke deltagernes parathed til læring vurderer projektmedarbejdere, at projektets resultater er gode. De peger på, at deltagerne ikke kun er fastholdt i uddannelse, men også har fået en styrket motivation og redskaber til at indgå i eller vende tilbage til uddannelse, selvom deres livssituation er svær. Projektmedarbejderne peger også på, at deltagerne har fået nye og styrkede mestringsstrategier ift. at klare hverdagen og forbedre deres sociale situation, herunder et styrket kendskab til mulighederne for hjælp i det offentlige system. Endelig har deltagerne udviklet deres dansksproglige kompetencer og læringsstrategier både gennem deltagelse i uddannelsesforløb og gennem samtaler og kontakt med uddannelseskoordinatoren.

For projektet samlet set vurderer EVA, at projektet i udpræget grad har indfriet puljens hensigt om at tilrettelægge og gennemføre aktiviteter, som tager hensyn til deltagergruppens behov og styrker deres parathed til læring, undervisning og sprogtilegnelse. EVA vurderer, at projektet endvidere har

genereret ny viden om behovene hos målgruppen for puljen, viden som kan bruges i fremtidige indsatser.

3.2 Vejle (metodeprojekt): *De nødvendige skridt på vejen*

3.2.1 Overordnet beskrivelse af projektet

Projektet implementeres i Vejle og varetages af Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) under den Kommunale Ungeindsats (KUI), samt Grønlandske Børn (tidligere Foreningen Grønlandske Børn). UU-Vejle har ansvar for projektledelsen, vejledningsperspektivet, kontakter til kommunen og ungdomsuddannelsessystemet. Grønlandske Børn bidrager med specifik viden om grønlandske unge i Grønland og Danmark, giver faglige input til metoder til at styrke grønlandske unges handlekompetencer og udfoldelsesmuligheder, samt bidrager med et stort netværk på området, både i Grønland og Danmark.

Projektet skiller sig ud fra de andre fire projekter ved at være et metode-projekt, der udvikler og afprøver metoder til at vejlede grønlandske unge i Danmark i forhold til valg af uddannelse og karriere. Den direkte målgruppe for projektet er dermed ikke de grønlandske unge, men derimod de fagprofessionelle, der har med de unge grønlandske tilflyttere at gøre.

Projektet har modtaget bevilling fra puljen *Parat til læring og undervisning* i to runder. Første runde var planlagt fra 1. januar 2019 - 1. marts 2020, men løb med en godkendt forlængelse frem til 30. juni 2020¹. Anden runde løber fra 1. juli 2020-30. juni 2021. Anden runde bygger videre på resultater fra første runde og har fokus på udvikling af en række informationsvideoer til brug i uddannelsesvejledning af grønlandske unge (i Danmark og Grønland). Grønlandske unge inddrages i udviklingen af videoerne gennem et særligt ungepanel, der har til formål at yde rådgivning i forbindelse med udvikling og udbredelse af materialet. Anden runde indgår ikke i indeværende evaluering, da det ved afslutning af dataindsamlingen til evalueringen er for tidligt at lave en midtvejsevaluering for projektet.

Formål

Formålet med projektet er at skabe en bedre og mere inkluderende vejledningsmetode målrettet grønlandske unge i Danmark. Slutmålet for dette er at få flere unge i målgruppen til at komme i uddannelse og gennemføre den.

Der er i projektet fokus på at udvikle en ny, mere visuel og inkluderende metode til vejledning, samt nogle konkrete redskaber der kan bruges i vejledningsprocesser med grønlandske unge. Ifølge projektets formålsbeskrivelse skal dette ske ved at tage udgangspunkt i de unges præmisser og den virkelighed, de grønlandske unge kommer fra. De grønlandske unge er i danske vejlednings- og uddannelsessammenhænge danske statsborgere, men deres udgangspunkt for at indgå i disse systemer er ikke det samme som for unge, der er vokset op i Danmark, og som fra en meget ung alder i skole- og vejledningskontekst forberedes på at reflektere over deres uddannelses- og karrierevalg.

EVA vurderer, at projektets formål om at skabe en ny vejledningsmetode til grønlandske unge i Danmark lever op til puljens hensigt om, at projekterne skal understøtte målgruppens mulighed

1 Der opstod forsinkelser, som skyldtes Corona-situationen og UU-Vejles overgang til den nye Kommunale Ungeindsats (KUI).

for at deltage i understøttende aktiviteter, som tager særligt hensyn til deres sociale situation, og som kan forbedre deres parathed til læring, undervisning og sprogtilegnelse.

Målgruppe

Projektets direkte målgruppe er de fagprofessionelle, der rådgiver og vejleder unge grønlandere, der er i Danmark med henblik på uddannelse. Det er fx uddannelses- og studievejledere, jobcentermedarbejdere, projektmedarbejdere eller andre fagprofessionelle, der møder grønlandske unge. Den sekundære målgruppe for projektet er defineret som unge, der rejser til Danmark fra Grønland, og som ikke i Grønland var socialt udsatte. Der er i metodeprojektet et mål om at give de fagprofessionelle bedre forståelse for de unge grønlanderes historie og situation, samt at give dem konkrete redskaber og tilgange til at møde og vejlede denne specifikke målgruppe. Den grønlandske målgruppe for projektet er, ifølge projektmedarbejderne, unge herboende grønlandere, som ikke har haft de nødvendige skolekompetencer i Grønland til at færdiggøre grundskolen eller påbegynde en ungdomsuddannelse.

I forhold til puljens målsætning om at indsætterne skal nå herboende socialt udsatte grønlandere med særlige behov og utilstrækkelige danskundskaber, lever metodeprojektets målgruppe ikke direkte op til denne målsætning. EVA vurderer dog, at projektet gennem de udviklede metoder bidrager til arbejdet med understøttende aktiviteter, som kan forbedre målgruppens parathed til læring og undervisning.

Indsats

Metodeprojektet har, som titlen *De nødvendige skridt på vejen* indikerer, fokus på at understøtte en proces, som skal bidrage til, at unge grønlandere i Danmark kan blive parate til læring og undervisning. Projektets omdrejningspunkt er derfor at udvikle en række konkrete tilgange og redskaber til brug i de fagprofessionelles vejledningssamtaler med unge grønlandere. Hensigten var at udvikle inkluderende og visuelle tilgange og redskaber og dernæst afprøve dem – begge dele i en proces, der skulle inkludere den fagprofessionelle målgruppe og de unge grønlandere (som slutbrugere).

Baggrunden for at udvikle disse tilgange og redskaber er, ifølge projektbeskrivelsen og selvevaluering, at grønlandske unge tilflyttere ofte kommer "historieløse" ud fra et vejledningsspektiv, set ift. deres danske jævnaldrende. Den eneste viden, der overføres fra Grønland til Danmark, er flytnehistorik, der – set i en vejledningsmæssig kontekst – kan være problematisk, alene af den grund at grønlandske unge ofte har langt flere flytninger end deres danske jævnaldrende. Projektpartnerne erfarer, at der eksempelvis sjældent er overført viden om tidligere skolegang eller andre erfaringer som job/praktik/vejledningstiltag, og udgangspunktet for vejledningssamtalen med grønlandske unge er derfor mere spinkelt end for vejledningssamtaler med danske unge.

Formålet med de tilgange og redskaber, der udvikles og afprøves i projektet, er dermed at skabe et stærkere udgangspunkt for vejledningssamtalen med de grønlandske unge om deres baggrundshistorik og drømme for fremtiden.

3.2.2 Projektets opnåede resultater

Projektets succeskriterier

Ifølge projektbeskrivelsen skulle der i projektet udvikles følgende redskaber:

- **Interviewguide/screeningsredskab** til brug i vejledningssamtaler med de unge.
- **Vejledningsplan** til brug i vejledningssamtaler med de unge. Denne skulle sammen med interviewguiden udvikles med inddragelse af målgruppen, samt afprøves i KUI- og FGU-regi.

- **Whitepaper/videnskatalog**, der skulle opsamle viden og erfaringer om unge grønlandere, der er i eller gerne vil til Danmark og have en uddannelse. Dette skulle bruges til at forberede vejledere og andre fagprofessionelle på mødet med de unge grønlandere.

Ifølge projektbeskrivelsens formål og succeskriterier, skulle metoden (primært interviewguide og vejledningsplan) udvikles med involvering fra 20 unge grønlandere i målgruppen og afprøves i den Kommunale Ungeindsats (KUI) og på den Forberedende Grunduddannelse (FGU) i Vejle, hvorefter metoden og redskaberne skulle udbredes til Billund, Middelfart, Fredericia og Kolding.

Projektets resultater

Projektet har udviklet de metoder og redskaber, der var beskrevet i formålet, nemlig en visuel interviewguide, en procesvejledningsplan samt et videnskatalog:

Visuel interviewguide: Denne er udviklet til at brug i vejledningssamtaler med unge grønlandere. Hensigten med interviewguiden er, at fagprofessionelle får et redskab, der giver de unge et overblik over de emner, som vejledningssamtalen handler om. Samtidig er der udviklet en metode, hvor det er den unge selv, der vælger, hvilke emner han/hun vil tale om og i hvilken rækkefølge. Emnerne er skrevet på visuelle dialogkort med billeder, der illustrerer hvert emne, samt en tekst, der beskriver emnet på dansk og grønlandsk².

Procesvejledningsplan: Der er udviklet et redskab, som vejlederen/den fagprofessionelle kan udfylde sammen med den unge på baggrund af vejledningssamtalen. Planen kan bruges af de fagprofessionelle og af den unge selv til at få skabt en vejledningsmæssig ny fortælling om og for den unge – en fortælling, som både den fagprofessionelle og den unge kan tage med sig videre og bruge i fremtidige sessioner/møder. Planen bygger på de emner, der er en del af interviewguiden.

Videnskatalog: Der er udviklet et videnskatalog med brugbar viden for de fagprofessionelle, der møder grønlandske unge i vejledningssammenhæng. I videnskataloget indgår seks ungebilleder. Her skildres forskellige unge med grønlandsk baggrund og deres tanker om fremtid, venner, livet i Danmark og Grønland, samt det at være ung. Ungebillederne er skabt for at give et større indblik i forskellige unges liv og tanker, så man som fagprofessionel kan få fornemmelsen af den store diversitet i ungegruppen.

Metoden og redskaberne kan tilsammen bruges til at skabe en større viden og forståelse hos de fagprofessionelle, der møder de grønlandske unge i vejlednings- eller uddannelsesmæssige sammenhænge.

Interviewguiden og procesvejledningsplanen er udviklet med involvering fra 17 unge, herboende grønlandere (tre færre end planlagt). Endvidere er den blevet afprøvet med 14 unge grønlandere i Grønland, men denne afprøvning er dog ikke finansieret med midler fra puljen *Parat til læring og undervisning*.

Strukturelle udfordringer i FGU og KUI har iflg. projektmedarbejderne betydet, at det blev umuligt at afprøve metoden og redskaberne i disse enheder, som det ellers var planlagt. Ifølge projektmed-

2 Samtaleemner, der indgår i redskabet er: *Din tid i Folkeskolen, Tanker om Danmark inden du ankom, Dine venner og netværk, Din familie, Din fritid, Andre gode erfaringer, Hvordan boede du/bor du nu?, Hvilke styrker har du?, Dine drømme for fremtiden, Dine næste skridt på vejen.*

arbejderne har både FGU og KUI haft mange udfordringer i opstarten i kraft af, at de er nye institutioner/strukturer. Det betød at de ikke havde overskud til og mulighed for at afprøve metoden og redskaberne. Iflg. projektmedarbejderne betød den manglende afprøvning, at det ikke var muligt at udbrede metoden og redskaberne til andre kommuner i løbet af projektets første runde. I stedet er de blevet afprøvet af enkelte UU-vejledere, der ifølge projektpartnerne har meldt positivt tilbage på redskabernes relevans og anvendelighed.

EVA vurderer, at projektet til fulde har nået egne succeskriterier, hvad angår udvikling af metoder og redskaber. EVA vurderer, at projektet ikke har mødt egne succeskriterier om afprøvning og udbredelse i kommunalt regi i projektets første runde. EVA er vidende om, at der er planlagt afprøvning i projektets anden runde.

Samlet set vurderer EVA, at projektet har udviklet metoder og redskaber, som har potentiale til i væsentlig grad at bidrage til arbejdet med at understøtte socialt udsatte grønlænderes parathed til læring og undervisning. EVA vurderer, at projektet endvidere har genereret ny viden om behovene hos målgruppen for puljen – viden, som kan bruges i fremtidige indsatser.

Det er samtidig EVA's vurdering, at det er væsentligt, at metoder og redskaber afprøves og justeres på baggrund af afprøvningen, og at projektet bidrager til udbredelsen af metoder og redskaber. Dette arbejde udestår ved afslutning af projektets aktiviteter under puljens første runde.

3.3 *Vejle: Vi lærer dansk*

3.3.1 Overordnet beskrivelse af projektet

Projektet *Vi lærer dansk* er implementeret i Vejle Kommune. Myndighedsafdelingen i Vejle Kommune har været ansvarlig for projektet. Vejle Sprogcenter har forestået undervisningen. Designet af indsatsen ift. at styrke deltageres dansksproglige kompetencer er foretaget af Sprogcenter Vejle. Myndighedsafdelingen i Vejle Kommune havde ikke forud for projektets start erfaring med sprogundervisning.

Projektet er forløbet over 38 uger fra februar til november 2019.

Formål

Formålet med projektet var at tilbyde danskundervisning til grønlandske borgere, som har et så begrænset kendskab til det danske sprog, at det begrænser deres muligheder for at deltage i aktiviteter målrettet inklusion, ligesom det begrænser deres mulighed for at blive selvforsørgende.

Projektet er målrettet borgere, som ikke er berettiget til at deltage på danskuddannelserne for voksne indvandrere. Formålet med projektet var at afholde undervisning inden for rammerne af danskuddannelsessystemet og gøre deltagerne i stand til at bestå minimum modultest 3 på danskuddannelserne. Dette havde til formål at åbne for, at de efterfølgende kunne starte på det gratis tilbud om Forberedende Voksenundervisning³. Endvidere var det et formål med projektet at tilbyde undervisning på et lukket hold kun for grønlændere for derved at kunne målrette undervisningen til deres baggrund og behov.

³ EVA bemærker, at en bestået modultest ikke er en forudsætning for deltagelse i FVU, hvor optagelse altid sker gennem screening. Dansksproglige kompetencer på niveau A2+ er en forudsætning for at deltage på FVU. Dette niveau svarer til modul 3 på Danskuddannelse 1 og 2, men kan også opnås på andre måder.

EVA vurderer, at projektet lever op til puljens formål om at tilbyde aktiviteter, som kan styrke målgruppens parathed til sprogtilegnelse. EVA vurderer dog samtidig på baggrund af interview og selvevaluering, at den konkrete tilrettelæggelse af undervisningen inden for rammerne af danskuddannelserne ikke har taget tilstrækkeligt hensyn til målgruppens sociale situation og særlige behov.

Deltagergruppe

Der har i alt været 17 deltagere i løbet af projektet. Nogle af deltagerne har været nytilkomne, andre har været i Danmark i op til ti år. Det fremstår uklart, hvorvidt de nytilkomne ikke har været berettigede til danskuddannelse, jf. projektets formålsbeskrivelse. Den faste underviser på forløbet vurderer, at deltagergruppen samlet set var mere i målgruppen for et FVU-tilbud end for danskuddannelserne.

Deltagerne har været i socialt udsatte positioner, som har omfattet forskellige problematikker, herunder misbrug, sårbare familiesituationer, helbredsproblemer, forsørgelsesgrundlag og udfordringer med at klare hverdagslivet. Alle deltagere har haft utilstrækkelige dansksproglige kompetencer, særligt hvad angår det aktive sprog. Projektmedarbejderne har kendskab til, at en del af deltagerne har dårlige læringserfaringer fra tidligere i form af oplevelser med mobning og med at der har været et ubehageligt fokus på deres utilstrækkelige kompetencer.

Ti af deltagerne har været rekrutteret til projektet via et overgangs- og peerprojekt under myndighedsafdelingen i kommunen, resten har været rekrutteret gennem samarbejde med kommunens jobcenter og Kirkens Korshær.

EVA vurderer, at projektets deltagergruppe er overensstemmende med målgruppen for puljens aktiviteter, som er socialt udsatte grønlændere med utilstrækkelige danskundskaber.

Indsats

Indsatsen i projektet bestod af et tilbud om tre undervisningslektioner i dansk to gange ugentligt. Undervisningen har været tilrettelagt inden for rammerne af danskuddannelserne. Forløbet har varet 38 uger.

Undervisningen har været fordelt på flere undervisere. En underviser har fast haft den ene undervisningsgang. Den anden undervisningsgang har været varetaget af tre forskellige undervisere, som hver har haft undervisningen i en periode.

Undervisningen var planlagt til at skulle afholdes i Foreningernes Hus, hvor projektets målgruppe i forvejen kom i forbindelse med afholdelse af en ugentlig grønlandsk café. Der var imidlertid ikke et lokale ledigt i perioden, og undervisningen for holdet, der kun bestod af grønlændere, har derfor været afholdt på Sprogcenter Vejle. Udgangspunktet for projektet var, at alle deltagerne skulle gennemføre hele undervisningsforløbet, men der har været løbende afgang og optag på holdet, og kun få af deltagerne har deltaget i hele perioden. Ti ud af de 17 deltagere har deltaget i undervisning i en længere periode.

En bostøttemedarbejder, som fulgte ti af deltagerne i kommunens overgangs- og peerprojekt, har som en del af den tilstødende indsats støttet fremmødet for disse deltagere, så længe de var tilknyttet peer- og overgangsprojektet. Fremmødet er støttet dels gennem individuel kontakt til deltagerne, dels ved at bostøttemedarbejderen har deltaget i tre-fire undervisningsgange. Denne indsats har ikke været finansieret under projektet.

Deltagerne er visiteret til forløbet af sprogcenterets visitator og gennem brug af den almindelige procedure for modulindplacering. Deltagerne har været visiteret til i alt fire forskellige moduler:

modul 1 på Danskuddannelse 1 og modul 1, 2 og 3 på Danskuddannelse 2. Hovedparten af deltagerne har været visiteret ind på modul 1 på Danskuddannelse 2, men de fleste har haft stærkere kompetencer i det passive sprog. Visitationspapirerne er overleveret til underviseren.

Undervisningsaktiviteterne har skulle imødekomme varierede læringsbehov, som har adskilt sig fra den sædvanlige profil for læringsbehov på danskuddannelserne. Som følge heraf har det ifølge én af holdets undervisere været besluttet at tilrettelægge undervisningen sådan, at der først har været en fælles, mundtlig snak, hvor der har været fokus på at finde emner, som deltagerne havde lyst til at tale om. Efter den fælles, mundtlige undervisning, som har fyldt en mindre del af tiden, har deltagerne arbejdet individuelt med differentierede opgaver i læsning, skrivning eller grammatik, med fokus på at tilegne sig enten basale skriftsproglige færdigheder eller et mere korrekt sprog, og herunder har nogle deltagere arbejdet med gamle modultest.

Ved hver undervisningsgang har der været tilbudt gratis kaffe og kage, og efter ferier har der været tilbudt frokost til deltagerne. Der har været tre udflugter i forløbet, hvor deltagerne har arbejdet med at indsamle billeder og materiale, som efterfølgende er bearbejdet og brugt til sprogtilegnelse.

Deltagerne er blevet tilbudt at tage modultest, ligesom de er blevet opfordret til at deltage i screening til Forberedende Voksenundervisning på Sprogcenter Vejle.

I tilknytning til undervisningstilbuddet har der i en periode været udsendt sms'er til deltagerne fra sprogcenterets konsulent med henblik på at understøtte fremmøde. Dette ophørte, da konsulenten fratrådte sin stilling.

3.3.2 Projektets opnåede resultater

Projektets succeskriterier

Projektet havde en målsætning om at rekruttere ca. 26 deltagere, som skulle deltage i forløbet, frem til det sluttede.

Projektet havde et opstillet succeskriterium om, at 80 % af deltagerne bestod modultesten på det eller de moduler, de blev visiteret til i projektperioden.

Projektet havde som et succeskriterium, at 60 % af deltagerne efter forløbet havde forudsætninger og vilje til at fortsætte på et FVU-hold.

Endelig havde projektet et succeskriterium om, at der var et fremmøde i forløbet på gennemsnitligt 80 %.

Projektets opnåede resultater

Der har været 17 deltagere på forløbet i forhold til de 26 planlagte. Projektmedarbejdere begrundede det lavere antal deltagere med, at der ikke har været flere grønlandske borgere, for hvem tilbuddet var relevant. Ud af de 17 deltagere har en væsentlig del kun deltaget i en del af perioden, syv af dem kun i en kort periode. Årsagerne hertil er varierende, fx angives graviditet, andre helbredsforhold, flytning, aktiveringsindsatser der ikke har været forenelige med deltagelsen, samt at nogle deltagere har oplevet læringsforløbet som en betydelig psykisk belastning og derfor har måtte stoppe.

Ud af de 17 deltagere har en bestået en modultest, og en har bestået to modultest på danskuddannelserne. Det er således 12 % af deltagerne, som har bestået en modultest, hvor succeskriteriet var

80 %. Årsagen til, at ikke flere har bestået modultest, angives i selvevalueringen at være, at deltageres dansksproglige kompetencer ved opstarten af projektet var på et lavere niveau end forventet.

Ud af de 17 deltagere er 2 startet på FVU efterfølgende. Blandt årsagerne til at ikke flere er startet på FVU, peger evalueringen på, at deltagerne har skulle deltage i FVU-screening på Sprogcenter Vejle kl. 8.45 en bestemt ugedag hver 14.dag. Nogle deltagere har været nervøse for denne screening, andre har fundet det vanskeligt at møde op på sprogcenteret, og andre igen har fundet, at tidspunktet var ubelejligt. Sprogcenteret har ikke ønsket at foretage screening i tilknytning til undervisningen.

Der har været en gennemsnitlig fremmødeprocent på 33. Fremmødet har været højest i starten af forløbet. Fremmødet har overordnet set været højest for de deltagere, som også var tilknyttet peer- og overgangsprojektet. Projektmedarbejderne angiver i projektets selvevaluering, at de har oplevet, at fravær har bredt sig mellem deltagerne. Enkelte deltagere har haft oplevelser af at møde frem til undervisning som den eneste eller med kun én anden deltager. Det angives ligeledes i selvevalueringen, at deltageres personlige, familiære og helbredsmæssige situationer har været barrierer for fremmøde. Projektmedarbejdere vurderer, at fremmødet ville have været højere, hvis undervisningen havde fundet sted i Foreningernes Hus, hvor deltagerne i forvejen kommer. De indsamlede data peger samlet set på, at undervisningens tilrettelæggelse og indhold i begrænset omfang har levet op til deltageres ønsker om fælles læreprocesser og fokus på at tilegne sig et aktivt dansk, som er funktionelt i hverdagsituationer. Dette mismatch vurderes af projektmedarbejdere at have påvirket deltageres fremmøde negativt. Deltagere angiver i interview, at det svingende fremmøde har haft en negativ indflydelse på motivation og engagement hos de mere stabile deltagere.

På denne baggrund vurderer EVA, at projektet kun i meget begrænset omfang har nået de opstillede succeskriterier. EVA bemærker, at succeskriterierne er opstillet før den konkrete deltagergruppe var kendt og afspejler en forventning om en mere læringsparat deltagergruppe.

Hvad angår udvikling af deltageres parathed til læring og undervisning, er projektets resultater blandede.

Projektmedarbejdere peger på, at nogle deltagere har oplevet deltagelsen i forløbet som så psykisk belastende, at de har måtte afbryde forløbet. Det angives også, at det lave fremmøde og afbrudte forløb har været barrierer for udvikling af læringsparathed. Desuden peger projektmedarbejdere på, at holdstørrelsen, udskiftningen i deltagersammensætningen og de meget varierende læringsbehov har udfordret etableringen af et trygt læringsrum og hensyntagen til den enkelte deltagers situation og læringsbehov. Det fremgår ikke af evalueringen, hvilken betydning det har haft, at der har været fire forskellige undervisere tilknyttet holdet, men det kan antages, at det ikke har været befordrende for deltageres oplevelse af et trygt læringsrum.

På trods af disse udfordringer vurderer projektmedarbejderne dog, at der er en stor del af deltagerne, der har haft positive oplevelser med at være i en læringssituation. Særligt har de deltagere, som gennem tilstødende socialfaglige indsatser er blevet støttet i deres fremmøde og udvikling, fået styrket deres parathed til læring. Projektmedarbejderne peger på, at en positiv udvikling hos deltagerne hænger sammen med, at deltagerne har fået styrkede dansksproglige kompetencer, positive oplevelser med at indgå i et længere læringsforløb med gode relationer til underviser og andre deltagere, samt styrket tiltro til egne dansksproglige kompetencer og evne til at lære.

For projektet samlet set vurderer EVA, at projektet kun i begrænset omfang har indfriet puljens hensigt om at tilrettelægge og gennemføre aktiviteter, som har taget hensyn til deltagergruppens

behov og styrket deres parathed til læring, undervisning og sprogtilegnelse. EVA vurderer, at projektets begrænsede resultater hænger sammen med tilrettelæggelsen af undervisningens mål og indhold samt utilstrækkelig støtte og hensyntagen til deltageres sociale og personlige udfordringer.

3.4 Odense: *Indslusning til danskundervisning*

3.4.1 Overordnet beskrivelse af projektet

Projektet *Indslusning til danskundervisning* er implementeret i Odense Kommune for grønlandske borgere på forsorgshjemmet St. Dannesbo.

Beskæftigelses- og Socialforvaltningen i Odense Kommune har været ansvarlig for projektet og bidraget med viden om andre nuværende og tidligere indsatser for målgruppen og et nationalt netværk bestående af personer, der arbejder med målgruppen. Sprogcenteret Lær Dansk har forstået undervisningen og bidraget med kompetencer i dansk som andet sprog og i at undervise voksne med særlig sårbarhed. Forsorgshjemmet St. Dannesbo har bidraget med stort kendskab til deltagergruppen og socialfaglig viden samt viden om nødvendige sikkerhedsmæssige hensyn i arbejdet. Det Grønlandske Hus i Odense har bidraget til projektet med stor viden om målgruppen, kompetencer i grønlandsk og socialfaglig viden og et nationalt netværk bestående af personer, der arbejder med målgruppen.

Projektets første runde er forløbet fra februar til 2019 til februar 2020. Der har i perioden været gennemført tre forløb a fire måneder, hvor der i hvert forløb har været to ugentlige undervisningsgange med to lektioner. Projektet videreføres under puljens anden runde. Projektaktiviteterne starter dog først i oktober 2020, hvilket er efter, at dataindsamlingen til evalueringen er afsluttet. Derfor indgår projektets anden runde ikke i evalueringen.

Formål

Formålet med projektet er at tilbyde danskundervisning til socialt udsatte grønlandske borgere med utilstrækkelige forudsætninger for at indgå i ordinær danskundervisning. Danskundervisningen er tilrettelagt på små hold med kun grønlandske deltagere. Undervisningen er endvidere tilrettelagt, så der tages højde for målgruppens sociale situation, og så der arbejdes både med dansksproglige kompetencer, med kompetencer til at indgå i et undervisningsforløb og med samfunds- og kulturforståelse.

EVA vurderer, at projektet lever op til puljens formål om at tilbyde aktiviteter, som kan styrke målgruppens parathed til læring, undervisning og sprogtilegnelse.

Deltagergruppe

Der har i alt været 17 deltagere i løbet af projektets periode, fordelt på tre forløb. Alle deltagerne har været i Danmark i under fem år og er dermed berettigede til danskuddannelse.

Alle deltagerne har under forløbet været bosiddende på forsorgshjemmet St. Dannesbo. St. Dannesbo er et §110-tilbud efter Lov om social service, hvilket betyder, at det er et tilbud til borgere med særlige sociale problemer, som ikke har eller kan opholde sig i egen bolig og har brug for aktivitet, omsorg og hjælp. Deltagergruppen har således været grønlandere, som har været socialt udsatte i udpræget grad. Deltageres udsathed har udover hjemløshed omfattet problematikker som misbrug, svære familiesituationer og udfordringer med at klare hverdagslivet. Alle deltagere har haft utilstrækkelige dansksproglige kompetencer, særligt hvad angår det talte sprog. En del af

deltagerne har haft en begrænset forståelse af danske kultur- og samfundsforhold. Projektmedarbejderne har fået kendskab til, at mange af deltagerne har dårlige læringserfaringer fra tidligere forløb i form af mobning og faglige nederlag.

Alle deltagere har været rekrutteret af forsorgshjemmet St. Dannesbo ud fra kriterier om, at deltagerne ud over at have grønlandsk baggrund også skulle have utilstrækkelige dansksproglige kompetencer. Én deltager har haft dansksproglige kompetencer, som ikke umiddelbart gav behov for tilbuddet i projektet, men er tilbudt særligt tilrettelagte aktiviteter med henblik på at understøtte jobsøgning.

EVA vurderer, at projektets deltagergruppe er overensstemmende med målgruppen for puljens aktiviteter, som er socialt udsatte grønlandere med utilstrækkelige dansk kundskaber.

Indsats

Indsatsen i projektet har bestået i et tilbud om to gange to ugentlige undervisningslektioner i dansk over en periode på fire måneder. Undervisningen har været tilrettelagt ud fra deltagergruppens læringsbehov og uden direkte kobling til læringsmål på ordinære uddannelses tilbud. Der har været en fast underviser på forløbene. Undervisningen har været afholdt på forsorgshjemmet St. Dannesbo. Medarbejdere fra forsorgshjemmet har visiteret deltagere til tilbuddet gennem en uformel vurdering af deres dansksproglige kompetencer.

En socialfaglig, grønlandsktalende medarbejder fra Det Grønlandske Hus har været tilknyttet projektet og afholdt individuelle samtaler med deltagerne hver anden uge. Medarbejderen er dog ikke finansieret af puljens midler.

I tilknytning til indsatsen i projektet har socialfaglige medarbejdere fra forsorgshjemmet understøttet deltagerens fremmøde og gennemførelse. Endvidere har de understøttet deltagerens sprogtilegnelse uden for undervisningen. Denne indsats er ikke finansieret af puljens midler.

Undervisningsaktiviteterne har iflg. projektmedarbejderne været tilrettelagt med stort fokus på den enkelte deltagers behov i læringssituationen. Det har været underviserens oplevelse, at deltagerne gennemgående har været meget sårbare i læringssituationen. Et vigtigt fokus har derfor været at sikre, at hver deltager fik flest mulige gode oplevelser med at deltage i forløbet. Fokus på de gode oplevelser har været en vigtig del af arbejdet med at styrke deltagerens forudsætninger for at indgå i undervisning og har været et grundlag for at kunne arbejde med deres dansksproglige kompetencer. Arbejdet med de dansksproglige kompetencer har været koblet til deltagerens hverdag og forståelse af det danske samfund.

3.4.2 Projektets opnåede resultater

Projektets opstillede succes kriterier

Projektet havde et mål om at rekruttere 18-24 deltagere fordelt på de tre forløb under projektets første runde.

Projektet havde et opstillet succes kriterium om, at 75 % af deltagerne skulle være klar til at påbegynde en ordinær danskuddannelse efter forløbet.

Projektets opnåede resultater

Projektet har haft 17 deltagere på de tre forløb. Der har ikke været grundlag for at rekruttere flere grønlandske borgere fra St. Dannesbo i perioden, fordi kun borgere med utilstrækkelige dansk kundskaber har været relevante deltagere. Desuden har det ifølge projektmedarbejdere været

nødvendigt at vise hensyn til sammensætningen af deltagere på det enkelte hold, så der ikke var deltagere med konfliktfyldte relationer.

Alle 17 deltagere er efter forløbet blevet vurderet til at være fuldt ud klar til en ordinær danskuddannelse, hvad angår deres dansksproglige forudsætninger. I forhold til deltagernes øvrige forudsætninger for at deltage i en danskuddannelse vurderer projektmedarbejderne, at deltagerne har fået styrket deres selvværd og selvtillid i forbindelse med læring, men at de fortsat er sårbare i læringssituationer. Det kan derfor være vanskeligt for dem at indgå på et danskuddannelseshold, hvor der er flere deltagere end på holdet under projektet, flere nationaliteter og ikke samme mulighed for at tage hensyn til deres sårbarhed. I projektets anden runde vil forløbene være af seks måneders varighed for at understøtte en tilstrækkelig udvikling hos deltagerne.

EVA vurderer, at projektet ikke fuldt ud har kunnet møde de opstillede succeskriterier. EVA bemærker, at dette, jf. projektmedarbejderne, primært skyldes, at omfanget af målgruppens udfordringer i læringssituationer ikke var kendt ved opstilling af succeskriterier og design af forløbene.

Hvad angår udvikling af deltagernes parathed til læring og undervisning, er projektets resultater gode ifølge projektmedarbejderne. Deltagerne har haft et fremmøde på gennemsnitligt 80 %. Flere deltagere har haft 100 % fremmøde. Deltagerne har været aktivt deltagende, når de har været til stede.

Deltagerne i forløbene har fået succesoplevelser med at deltage i et læringsforløb, og det har styrket deres selvværd og deres selvtillid i forhold til læring. Dermed er deres modstand mod at deltage i læringsforløb mindsket, og de har en ændret tilgang til undervisningsforløb/læringssituationer. Samtidig har deltagerne fået styrket deres dansksproglige kompetencer og fået nye strategier i forhold til at indgå i samtaler. I undervisningen oplever underviseren, at der sker en ændring med deltagerne gennem forløbet. I starten taler de helst ikke, i slutningen af forløbet taler de væsentligt mere og afslutter med en præsentation af et projekt. De socialfaglige medarbejdere i de tilstødende indsatser har bemærket, at deltagerne taler mere dansk uden for undervisningen end før forløbet. De bemærker også, at deltagerne er gladere. Endelig bemærker både underviser og socialfaglige medarbejdere, at deltagerne efter forløbet i højere grad orienterer sig om deres muligheder og rettigheder og søger hjælp.

For projektet samlet set vurderer EVA, at projektet i væsentlig grad har indfriet puljens hensigt om at tilrettelægge og gennemføre aktiviteter, som har taget hensyn til deltagergruppens behov og styrker deres parathed til læring, undervisning og sprogtilegnelse. EVA vurderer, at projektet endvidere har genereret ny viden om behovene hos de mest udsatte i målgruppen for puljen – viden, som kan bruges i fremtidige indsatser.

3.5 Esbjerg: *Parat til læring*

3.5.1 Overordnet beskrivelse af projektet

Projektet *Parat til læring* er implementeret i Esbjerg Kommune for grønlandske borgere på aktiverings- og værestedet Oqqumut⁴.

4 *Oqqumut* betyder medvind eller læ på dansk. Værestedet er et samarbejde mellem Kofoeds Skole, Esbjerg Kommune og Det Grønlandske Hus i Odense.

Jobcenteret i Esbjerg har været ansvarlig for projektet og bidraget med allerede eksisterende relationer til målgruppen i Oqqumut samt viden om målgruppen og indsats for den. En grønlandsk-talende medarbejder fra Oqqumut har varetaget undervisning i danske kultur- og samfundsforhold. AOF Job og Dansk har varetaget undervisning i dansk og bidraget med kompetencer i dansk som andet sprog og i at undervise voksne med særlig sårbarhed.

Projektet er forløbet fra januar 2019 til december 2019. I perioden har der været en ugentlig undervisningsgang med fire lektioner i dansk og en ugentlig undervisningsgang med fem lektioner i kultur- og samfundsforståelse. Der har været løbende optag til og afslutning af deltagelse i projektets aktiviteter. De fleste deltagere har deltaget i ca. seks måneder.

Formål

Formålet med projektet er at tilbyde undervisning i dansk og i kultur- og samfundsforståelse til socialt udsatte grønlandske borgere, som har været i Danmark i mindre end fem år og er berettiget til danskuddannelse, men ikke har forudsætninger for at deltage i undervisningen på uddannelsen. Undervisningen i projektet har skulle gøre deltagerne parate til at indgå i ordinære danskuddannelsesforløb gennem en tæt, håndholdt støtte i trygge omgivelser.

EVA vurderer, at projektets formål lever op til puljens formål om at tilbyde aktiviteter, som kan styrke målgruppens parathed til læring, undervisning og sprogtilegnelse.

Deltagergruppe

Der har i alt været 14 deltagere i løbet af projektets periode, hvoraf 12 har haft en stabil tilknytning til indsatsen. Alle deltagere har været i Danmark i mindre end fem år og er dermed berettigede til danskuddannelse.

Alle deltagere har været rekrutteret gennem Oqqumuts indsats for nytilflyttede og socialt udsatte grønlandere, som er uden for arbejdsmarkedet. Nogle af deltagere er nytilflyttede med utilstrækkelige danskuddanskaber og problemstillinger, som gør, at de ikke vurderes at kunne følge en danskuddannelse. Andre deltagere har tidligere afbrudt danskuddannelserne, fordi de har en række andre problemstillinger end deres sproglige kompetencer samt meget få danskuddanskaber. Et par af deltagere har selv anmodet om at være med i projektet på anbefaling fra andre deltagere.

Deltagergruppen har stået uden for arbejdsmarkedet ved projektets start. Derudover har deres ud-sathed omfattet problematikker som misbrug, helbredsmæssige udfordringer, svære familiesituationer og udfordringer med at klare hverdagslivet. Deltagerne har haft utilstrækkelige dansksproglige kompetencer. Deltagernes utilstrækkelige forståelse af danske samfundsforhold har været en hindring for at indgå i det danske samfund.

For alle deltagere gælder det, at medarbejderne i Oqqumut havde etablerede relationer til deltagere forud for rekruttering til projektet.

EVA vurderer, at projektets deltagergruppe er i overensstemmende med målgruppen for puljens aktiviteter, som er socialt udsatte grønlandere med utilstrækkelige danskuddanskaber.

Indsats

Indsatsen i projektet har bestået i et tilbud om en ugentlig undervisningsgang med fire timer i dansk og fem timers særlig støtte til et eksisterende tilbud om undervisning målrettet deltagernes forudsætninger for at indgå i samfundet. Begge aktiviteter har været afholdt på aktiverings- og værestedet Oqqumut, som er et tilbud til socialt udsatte grønlandere i Esbjerg. Deltagerne kom forud

for indsatsen på Oqqumut, og mange af dem skulle møde dagligt på Oqqumut som en del af en aktiveringsindsats. Hver dag er startet med fælles morgenmad for alle deltagere og medarbejdere på tværs af Oqqumuts indsatser.

Indsatsen har forløbet over 11 måneder, hvor deltagere løbende er blevet optaget og har afsluttet forløbet. De fleste deltagere har deltaget i omkring seks måneder, men nogle deltagere dog betydeligt kortere.

Undervisningen i dansk skulle være gennemført af en underviser, som har undervist grønlandere på Oqqumut i flere år. Underviseren fratrådte imidlertid sin stilling før indsatsens start. De to første måneder var der en midlertidig underviser, hvorefter der har været en fast underviser, som har stået for danskundervisningen.

Undervisningen i dansk er foregået på et mindre hold af grønlandere, hvor der i perioder med mange optagne og højt fremmøde har været omkring ti deltagere. Undervisningsaktiviteterne i dansk har været tilrettelagt som et før-forløb til danskuddannelserne, og der har ikke været opstillet faste læringsmål. Projektmedarbejderne fortæller, at der har været stort fokus på relationen mellem underviser og deltagere og på at give deltagerne gode oplevelser med at deltage i forløbet. Undervisningens indhold har haft fokus på samtaletræning. Underviseren har fx fundet billedmateriale, som deltagerne havde lyst til at tale om, og derudfra arbejdet med ordforråd, sætningsopbygning og strategier. Et andet fokus i undervisningen har været på læringsstrategier og afkodning af typiske opgaver på danskuddannelserne.

Undervisningen i samfundsforståelse, herunder konkrete kompetencer ift. fx brug af digitale løsninger og jobsøgning, har været et tilbud i Oqqumut for en større deltagerkreds. En grønlandsktalende, socialfaglig medarbejder har med fem ugentlige timer støttet op om, at projektets deltagere har kunne følge og have udbytte af denne undervisning og har givet dem ekstra støtte i forbindelse med undervisningen. Støtten har haft fokus på deltagernes trivsel, motivation og ageren i det samlede forløb og på at støtte deres udvikling af samfundsforståelse og konkrete kompetencer.

I tilknytning til projektet har deltagere modtaget individuel psykosocial støtte af den grønlandsktalende medarbejder. Denne indsats har ikke været finansieret af puljen.

Der har i projektet været et tæt samarbejde mellem underviseren, der har varetaget danskundervisningen, og den projektmedarbejder, som har støttet op om deltagerens udbytte af undervisningen i samfundsforståelse.

3.5.2 Projektets opnåede resultater

Projektets opstillede succeskriterier

Projektet havde et mål om at rekruttere 25 deltagere i 2019 og 2020, idet projektet forventede at opnå bevilling fra både puljens første og anden runde. Projektet fik imidlertid ikke bevilling fra puljens anden runde pga. en formel fejl i projektets ansøgning.

Projektet havde et opstillet succeskriterium om, at 40 % af deltagerne skulle være klar til at påbegynde en ordinær danskuddannelse eller være i ekstern praktik efter forløbet.

Projektets opnåede resultater

Projektet har haft 14 deltagere i 2019, hvor der var en forventning om at rekruttere 12-13 deltagere. Der har været grundlag for at rekruttere flere deltagere fra Oqqumut, men det har ikke været muligt at optage flere deltagere inden for projektets rammer. Det skyldes, at deltagergruppen har brug for

en tæt og håndholdt støtte. Underviseren oplever, at det har været svært at møde alle deltagers behov, når der har været ti fremmødte.

Af de 14 deltagere er ni efterfølgende startet på en danskuddannelse. Det svarer til 64 %. Af de resterende fem deltagere er to flyttet til Grønland for at starte uddannelse, mens en er flyttet til Grønland uden plan om uddannelse. Én er i rehabiliteringsforløb. Én er flyttet til en anden dansk kommune.

EVA vurderer, at projektet til fulde har mødt de opstillede succeskriterier.

Hvad angår udvikling af deltagernes parathed til læring og undervisning, er projektets resultater ifølge projektmedarbejderne gode.

Deltagerne har haft et fremmøde på gennemsnitligt 60 % med en tendens til et stigende fremmøde gennem deltagerens forløb. Når deltagerne har været fraværende, har der ofte været tale om planlagt fravær, fx i forbindelse med lægebesøg. Flere af deltagerne har haft ønske om at arbejde med deres sprogtilegnelse på egen hånd, når de ikke har kunne deltage i undervisningen. I undervisningen har deltagerne været aktive. Deltagerne har udtrykt glæde ved undervisningen og ønske om længere forløb end det tilbudte. Projektmedarbejderne understreger, at deltagernes dansksproglige kompetencer og deres selvtilid i forhold til læring er væsentligt forbedret. Endvidere har deltagerne fået en væsentligt bedre forståelse af danske samfundsforhold og stærkere forudsætninger for at forbedre deres sociale situation ved aktivt at tage beslutninger om forandringer, samt søge og modtage hjælp. De har, ifølge projektmedarbejderne, også fået stærkere forudsætninger for at deltage på danskuddannelserne, fordi de er blevet fortrolige med typiske opgaver og arbejdsformer i sådanne forløb. I forbindelse med projektets indsatser er det desuden lykkedes at motivere fem deltagere til misbrugsbehandling.

For projektet samlet set vurderer EVA, at projektet i udpræget grad har indfriet puljens hensigt om at tilrettelægge og gennemføre aktiviteter, som tager hensyn til deltagernes behov, og styrker deltagernes parathed til læring, undervisning og sprogtilegnelse. EVA vurderer, at projektet endvidere har genereret ny viden om behovene hos målgruppen for puljen – viden, som kan bruges i fremtidige indsatser.

4 Målgruppen og dennes behov

Dette kapitel fokuserer på deltagergrupperne i de fem projekter under puljen, og hvorledes projekterne tager hensyn til gruppens specifikke behov i indsatsene, der skal styrke deltagerne parathed til læring.

Evalueringen viser, at deltagergruppen for projekterne i overvejende grad består af socialt udsatte grønlændere med både læringsmæssige, personlige og sociale udfordringer. Dermed svarer deltagergruppen godt til puljens målgruppe.

Evalueringen viser, at organiseringen af indsatsene har betydning for, om indsatsen tager hensyn til målgruppens behov. Fx har faktorer som indsatsernes placering, tilgængelighed, tid og varighed betydning for deltagerne oplevelse og udbytte af indsatsen. Ligeledes spiller det en rolle, at indsatsene foregår i et trykt rum med andre grønlændere, og at der kobles til andre eksisterende indsatser for at få skabt en helhedsorienteret tilgang.

Dette kapitel viser også, at arbejdet med deltagerne personlige og sociale udfordringer er en væsentlig del af arbejdet med deres læringsparathed.

4.1 En udsat deltagergruppe med både læringsmæssige, sociale og personlige udfordringer

Ifølge puljens formål er puljen målrettet herboende socialt udsatte grønlændere med særlige behov og utilstrækkelige danskundskaber. Hensigten med puljen er at understøtte en forbedring af målgruppens situation og muligheder for at deltage i understøttende aktiviteter, der tager særligt hensyn til deres sociale situation, og som samlet set kan forbedre deres parathed til læring, undervisning og sprogtilegnelse.

Evalueringen bekræfter antagelsen om, at der i Danmark er grønlændere, som har brug for en særlig, understøttende indsats for at opnå en udvikling, som styrker deres parathed til læring, undervisning og sprogtilegnelse, herunder deres muligheder for på sigt at kunne deltage i ordinære uddannelsesforløb. Evalueringen viser også, at der i projekterne under puljen er skabt ny viden om målgruppens udfordringer ift. at indgå i læringsforløb.

4.1.1 Deltagergruppen set i forhold til puljens målgruppe

I fire ud af de fem projekter, puljen støtter, vurderer EVA, at deltagergruppen svarer til puljens målsætning. Der er dog en del variation i graden af udsathed hos deltagergrupperne, både inden for og mellem de fire projekter. I ét af de fire projekter er alle deltagerne rekrutteret på et forsorgs-

hjem og regnes dermed for en af de allermest udsatte grupper. I andre projekter er der større variation i deltagergruppen. Alle deltagerne har behov for indsats og kæmper med læringsmæssige, personlige og sociale udfordringer, men det varierer, i hvilken grad de har disse udfordringer.

Ét af projekterne er et metodeprojekt og adskiller sig fra de øvrige ved at have de fagprofessionelle – primært undervisere og vejledere – som målgruppe. Hensigten med dette projekt er at klæde vejledere, undervisere og andre fagpersoner på til at kunne rådgive og vejlede herboende grønlandere i forbindelse med uddannelse og karrierevej. Der er altså ikke en deltagergruppe i dette projekt.

4.1.2 Alder, opholdstid i Danmark og udsathed i deltagergrupperne

Deltagerne i projekterne er i alderen 18-60 år. Det varierer betydeligt, hvor længe deltagerne har været i Danmark. Der er deltagere, der lige er kommet til Danmark, deltagere, der har rejst en del frem og tilbage, samt deltagere, der har boet i Danmark i ti år eller mere. Erfaring fra projekterne viser, at mange af deltagerne har meget utilstrækkelige danskundskaber, som typisk er karakteriseret af et langt større passivt end aktivt ordforråd.

Deltagergruppernes udsathed spænder over flere former for udsathed. Eksempler fra projekterne er hjemløshed og mange flytninger, misbrugsproblemer, dårligt fysisk helbred, psykiske udfordringer (fx angst, stress, depression eller lavt selvværd), belastende familie- og parforhold, spinkelt netværk, dårligt kendskab til/svært ved at begå sig i det danske system, manglende skolegang, negative skole-/undervisningserfaringer mv. Projektmedarbejdere peger på, at disse udfordringer hidtil har gjort det svært for mange af deltagerne at begå sig i de eksisterende tilbud.

4.1.3 En deltagergruppe med behov for nye læringserfaringer

Evalueringen viser, at deltagergrupperne i høj grad har dårlige erfaringer med at deltage i læringsforløb. De konkrete erfaringer kan handle om faglige nederlag, mobning, ensomhed, negativ forskelsbehandling fra lærere pga. forældres misbrug, samt opbrudte skoleforløb. Yderligere er der deltagere, som ikke har haft rollemodeller, der har uddannet sig, og mange, som ikke er vokset op i familier, hvor deres skolegang er blevet prioriteret.

Der er også deltagere, som har haft en skolegang i Grønland, som de selv beskriver som god. Blandt disse deltagere er der nogle, som ved flytningen til Danmark er kommet i personlige og sociale situationer, som har gjort det vanskeligt for dem at følge ordinære uddannelses tilbud. Andre har deltaget i uddannelses tilbud i Danmark og har oplevet, at deres grønlandske baggrund var en forhindring for at indgå i de sociale fællesskaber og/eller betød, at de af undervisere blev mødt med negative forventninger. Nedenstående beskrivelser fra deltagere illustrerer nogle af de læringserfaringer, deltagerne kommer ind i projekterne med:

Eksempler på deltageres læringserfaringer

Selv i dag har jeg svært ved at gå i skole. Jeg tror, at det har noget at gøre med, at jeg er blevet flyttet så meget. Jeg kan ikke koncentrere mig i skolen. Det er først nu. Jeg havde meget præsentationsangst. Jeg har svært ved at skulle stå over for nogle andre og sige noget, især når jeg ved, at det er danskere. Jeg er blevet mobbet rigtig meget, fordi jeg er grønlænder. Jeg møder stadig mange fordomme – ikke kun fra danskere, men også andre udlændinge.

Deltager

Jeg har gået på forskellige uddannelser. Der gik det skidt. Jeg havde svært ved at møde til tiden og koncentrere mig. Jeg vil gerne sige, at jeg er et forstyrret barn. Jeg holdt mig tilbage og var indelukket.

Deltager

Jeg har startet 10. klasse to gange, hvor jeg ikke følte, at jeg passede ind i klassen, og så har jeg meldt mig ud. Når jeg kommer ind i en almindelig klasse, så er jeg altid den eneste grønlænder. Så følte jeg mig ensom, og jeg fik ingen venner. Jeg er meget stille, og jeg er ikke typen, der tager kontakt. Når der var grupper, var det altid mig, der blev valgt til sidst. Så har jeg ikke lyst til at gå der længere. [...] Min sagsbehandlere troede ikke på mig længere. Jeg startede i skole og i praktikker mange gange, og jeg stoppede altid.

Deltager

Projektmedarbejdere på tværs af projekterne fortæller, at de er stødt på deltagere, der tidligere er droppet ud af undervisningstilbud, fordi de ikke har følt, at de kunne leve op til de boglige krav, der blev stillet til dem, eller at læringstilbuddet har været for psykisk belastende for dem.

Evalueringen viser, at det er afgørende, at indsatsen tager afsæt i deltageres specifikke situation og behov af både udviklings- og læringsmæssig karakter. Her har projektledelsen en særlig rolle ift. at sikre, at projektmedarbejderne har en løbende dialog om deltageres læringsbehov og veje til at møde dem. I den sammenhæng er det også vigtigt, at underviserne har forståelse for og kompetencer til at møde deltagergruppens behov for udvikling både ift. dansksproglige kompetencer og ift. at kunne indgå i læringsforløb.

4.2 Organisering spiller en central rolle i hensynet til målgruppens behov

Evalueringen viser, at organiseringen af aktiviteterne i indsætterne spiller en central rolle i hensynet til målgruppens særlige behov, og at det i denne forbindelse er vigtigt at tage hensyn til tidspunkt for og varighed af aktiviteterne, og hvor aktiviteterne foregår. Derudover er det erfaringen, at deltagerne kan opleve det som trygt, at undervisningen foregår på små hold med andre grønlændere.

4.2.1 Tidspunkt for og varighed af aktiviteterne

På grund af målgruppens særlige situation, sårbarhed og behov, skal der i uddannelsesindsatser for denne målgruppe ofte afsættes mere tid til visitation, samtaler, undervisning, vejledning mv. end i ordinære tilbud. Det viser erfaringer fra projekterne. Længere forløb kan være en fordel, fordi det tager tid at opbygge de relationer og de personlige, sociale og dansksproglige kompetencer hos målgruppen, der er en forudsætning for at styrke deres parathed til læring. I ét projekt erfarede projektmedarbejderne fx, at de var nødt til at forlænge undervisningsforløbet fra fire til seks måneder for at styrke virkningen af indsatsen. Erfaringer fra projekterne peger på, at deltagerne i flere tilfælde har ønsket en mere omfangsrig indsats, end de blev tilbudt, både hvad angår antallet af ugentlige timer og varigheden af forløbet.

Selve tidspunktet for aktiviteterne (visitation, undervisning, personlige møder mv.) spiller også en rolle for deltageres fremmøde og motivation. I et af projekterne viste det sig fx, at fremmødet til undervisningen om torsdagen var højere end om mandagen, fordi deltagerne efterfølgende deltog i aktiviteter på den grønlandske café om torsdagen. Nogle projektmedarbejdere peger endvidere på, at det er en udfordring at lægge aktiviteter tidligt om morgenen, da mange af deltagerne har udfordringer med at stå op og/eller at skulle forlade hjemmet.

4.2.2 Placering, tilgængelighed og trygge rum

Evalueringen viser, at placeringen af aktiviteterne (fx visitation, vejledning, undervisning, samtaler) har stor indflydelse på deltageres fremmøde og oplevelse af indsatserne.

I forbindelse med placering betyder det således noget, at stedet er genkendeligt, tilgængeligt, og at det opfattes som et rart sted at være. Det kan også have betydning, om der er andre aktiviteter på stedet, som tiltrækker deltagerne. Derfor kan det have en positiv effekt og øge deltageres tryghed, når undervisning og andre aktiviteter foregår i Det Grønlandske Hus, Den Grønlandske Café, på forsorgshjemmet, hvor deltagerne bor, el.lign.

Endvidere har det betydning, at det er nemt for deltagerne at komme til aktiviteterne, dvs. at de ikke skal rejse for langt. Mange af deltagerne er ikke fortrolige med transportsystemet i Danmark og kan have personlige og sociale udfordringer, der gør det svært for dem at rejse med offentlig transport. Det kan derfor være en fordel, hvis deltagerne kan gå til stedet.

4.2.3 Små hold med andre grønlandere

Nogle af projektmedarbejderne peger på, at målgruppens behov bedst kan imødekommes med undervisning på små hold med andre grønlandere. Når der er for mange på et hold, kan der nemt være nogle, der trækker sig, og det bliver sværere at lave differentieret undervisning.

Evalueringen viser også, at det har stor betydning for deltagerne, at de modtager undervisning sammen med andre grønlandere. Deltagerne oplever, at når de er på hold med andre grønlandere, kan de være mere åbne over for de andre deltagere, grine sammen og støtte hinanden bedre i faglig udvikling via deres fælles erfaringer med at lære dansk som grønlandsktalende.

En deltager siger:

Jeg tror, at det er godt, at vi er grønlandere i klassen, at vi forstår hinanden. Vi arbejder mere og motiverer hinanden. Vi kan grine sammen i pauser og gå ud og spise sammen. Vi taler grønlandsk sammen i pauserne. Vi er åbne for hinanden og ikke bange for at skulle sige noget forkert. Jeg tror, at det er første gang i mit liv, at jeg har været så åben i en klasse.

Deltager

Projektmedarbejdere deler oplevelsen af, at det giver positive resultater at have hold med grønlandere. De peger på, at grønlandere nemt kan føle sig "klemt og glemt", når de kommer på blandede hold med mange deltagere, og at de dermed også kan blive overset af underviseren. De peger desuden på, at det at være blandt landsmænd har været med til at udvide deltagernes netværk og gjort dem mere modige i undervisningen, samt at det har øget deres tryghed, fremmøde og engagement i undervisningen.

4.2.4 Kobling til eksisterende indsatser

Det er vigtigt i forhold til organisering af indsatser, at der kobles til eksisterende indsatser. Her viser evalueringen, at en kobling til andre indsatser kan bidrage til rekruttering af deltagere. Ligeledes kan de eksisterende indsatser understøtte deltagernes fremmøde og motivation for at deltage. I alle projekterne kobles der i større eller mindre grad til andre eksisterende indsatser for målgruppen i kommunen. Det kan fx være til andre indsatser, som varetages af kommunen, uddannelsesinstitutionerne eller de deltagende NGO'er. Fordelen ved dette er, at de forskellige aktører kan rekruttere og henvise deltagere fra/til hinandens indsatser, dele overordnet (men ikke personspecifik) viden om målgruppens situation og behov, samt sikre, at deltagerne ikke bliver trukket ud af projektet eller udebliver fra projektaktiviteter pga. krav fra fx jobcenter eller aktiviteter i andre indsatser.

4.3 Personlige og sociale udfordringer har betydning for læringsparathed

Erfaringer på tværs af de fem projekter viser meget tydeligt, at målgruppen samlet set har en række personlige og sociale udfordringer, som det er nødvendigt at tage hensyn til. Projektmedarbejderne understreger, at arbejdet med deltagernes personlige og sociale udfordringer er en væsentlig del af arbejdet med deres læringsparathed.

Nogle projekter lægger betydelig vægt på at støtte deltagerne i personlig og social udvikling, sådan at deltagerne kan komme nogle af de barrierer til livs, som står i vejen for deres udvikling, fx integration, motivation, parathed til læring og deltagelse i uddannelsesstilbud. De har fx ansat socialfaglige medarbejdere med en understøttende funktion eller har gjort noget særligt ud af at koble til andre kommunale indsatser.

I ét af projekterne er indsatsen centreret om en uddannelseskoordinator, der både har coachende samtaler med deltagerne og ved behov hjælper dem med at få hjælp til sociale og personlige udfordringer. Koordinatoren kender systemet godt og ved, hvilke indgange i kommunen/det offentlige system, der skal bruges, men uden at hun har en egentlig "myndighedskasket" på, som en projektmedarbejder udtrykker det. Dermed kan koordinatoren på en uformel og let tilgængelig måde være en stor støtte for deltagerne. Det fortæller en deltager i projektet om:

Jeg stod uden en lejlighed, så kunne jeg snakke med hende [uddannelseskoordinatoren] om det, og hvis der er noget, jeg har brug for, kan jeg altid kontakte hende. Jeg tror, hvis ikke jeg har haft hende, ville det svært at finde ud af tingene. Jeg har ikke rigtigt lært at gøre tingene selv. Det har min forældre ikke vist mig, hvordan man for eksempel får indskudslån. Nogle gange har jeg også brug for et lille skub. Jeg tror også, at der er forskel på at være rådgiver her i Det Grønlandske Hus og være rådgiver i kommunen. Jeg føler, at jeg kan gå til [uddannelseskoordinatoren], for hun arbejder her og har en forståelse for, hvordan grønlandere er.

Deltager

Evalueringen peger på, at det er af stor betydning, at der i indsatserne er fokus på deltagernes personlige og sociale behov, samt på at skabe trygge rum for at adressere disse behov, men uden at forcere processen. Erfaringer fra projekterne viser, at deltagerne fx kan have brug for hjælp til jobsøgning, bolig og boligstøtte, søge uddannelse og SU (Statens Uddannelsesstøtte), betale regninger, komme til tandlæge eller komme til samtaler med rådgiver og sagsbehandler. Det har betydning, at projektmedarbejderne kender det offentlige system godt, sådan at de kan støtte deltagerne i at få den rette hjælp. Følgende citat fra et deltagerinterview illustrerer deltagernes behov for fokus på sociale og personlige udfordringer:

Jeg tænker, at der er mange, som [har] brug for sådan én som [navn på uddannelseskoordinator]. Jeg tror, det handler om en ny kultur og mange nye ting i Danmark. Det er svært at forklare. Man skal i hvert fald vænne sig til nye ting og et nyt sprog. Hvis jeg flyttede alene til Danmark, ville jeg have haft det svært. Der er mange ting, man skal have styr på på én gang.

Deltager

En projektmedarbejder pointerer, at deltagernes sociale og personlige udfordringer er væsentlige barrierer for deres uddannelsesparathed:

Der er så meget, der 'larmer' omkring dem – levevilkår, usikkerhed, hverdagsting der ikke fungerer, osv. Og de larmende elementer betyder rigtig meget for deres uddannelsesparathed. Vi skal hjælpe dem med at få ro på og navigere i systemet, så bliver de også mere uddannelsesparate.

Projektmedarbejder

Evalueringen viser, at indsatsen ift. deltagernes sociale og personlige situation frigiver resurser hos dem, idet deltagerne får fjernet eller mindsket nogle af de barrierer, der kan være en hæmsko for deres deltagelse i uddannelsesstilbuddene. På den måde styrker de frigivne resurser deltagernes parathed til læring.

5 At styrke parathed til læring

Dette kapitel fokuserer på erfaringer fra projekterne med det konkrete arbejde med at styrke deltagerne parathed til læring.

Evalueringen viser, at opbygningen af tillidsfulde relationer og et trykt læringsrum er grundlæggende forudsætninger for at kunne arbejde med deltagerne parathed til læring. Evalueringen viser, at relationer og tryghed har en meget væsentlig betydning for deltagergruppen, fordi den i høj grad er kendetegnet af negativ selvopfattelse og dårlige læringserfaringer. Kapitlet peger på en række forhold, som kan medvirke til at opbygge tillidsfulde relationer mellem fagprofessionelle og målgruppen.

Evalueringer viser også, at det er af væsentlig betydning, at indsatsen tager udgangspunkt i deltagerne resurser og mål og har et særligt fokus på at skabe succesoplevelser for deltagerne.

Når indsatsen for målgruppen har danskundervisning som element, viser evalueringen, at det er vigtigt, at undervisningen tager højde for særpræget ved målgruppens dansksproglige kompetencer og har fokus på at give deltagerne kompetencer til og mod på at tale dansk. Det er samtidigt vigtigt at undersøge deltagerne forventninger til undervisningen og lave en undervisning med en tydelig struktur og variation. Disse forhold er af stor betydning for målgruppen, fordi den er kendetegnet af et stort behov for tryghed og varierende overskud til at deltage i læring.

Endelig viser evalueringen, at det er vigtigt, at deltagerne overgang til andre tilbud forberedes og støttes som en del af indsatsen.

5.1 Relationer er bærende for deltagerne udvikling

Evalueringen viser, at det er helt afgørende for indsatsernes resultater, at der er tillidsfulde relationer mellem deltagerne og projektmedarbejdere, og at deltagerne føler sig godt tilpas i projektmedarbejdernes selskab. Det gælder både for projektmedarbejdere, der underviser og projektmedarbejdere, der varetager socialfaglige opgaver. Når indsatsen er tilrettelagt som holdundervisning, er stemningen og fællesskabet på holdet vigtigt for deltagerne fremmøde, engagement og gennemførelse af forløbet.

Evalueringen viser, at flere projektmedarbejdere er blevet overraskede over, hvor stor betydning relationen mellem projektmedarbejdere og deltagerne har haft for deltagerne udvikling. Det har også været overraskende, hvor meget den gode stemning og deltagerne gensidige faglige støtte til hinanden betød for, at deltagerne var glade for indsatsen. Denne indsigt går på tværs af de forskellige typer af indsatsen, der har været i de fem projekter.

Evalueringen peger på, at den store betydning, som relationer har for deltagerne, hænger sammen med, at målgruppen er kendetegnet ved ofte at have en negativ selvopfattelse og dårlige erfaringer

med at indgå i læringsforløb. Det kan betyde, at deltagerne går ind i et nyt læringsforløb med en forventning om at være i en ubehagelig situation, blive mødt med fordomme og få deres manglende faglige evner og sociale udfordringer udstillet. Denne forventning kan føre til, at deltagerne beskytter sig selv mod nye dårlige oplevelser. Det kan de gøre ved at være reserverede og fåmælte og ved at have en begrænset forventning til deres egen faglige udvikling. Når deltagerne oplever, at det kan være rart og trygt at deltage i indsatsen, og at projektmedarbejderne møder dem på en anden måde, åbner deltagerne op for at arbejde aktivt med deres udvikling.

I metodeprojektet har der været fokus på, at relationen mellem deltager og vejleder er afgørende for udbyttet af vejledningssamtalen. En projektmedarbejder fortæller om betydningen af denne relation:

Hvis du allerede i første samtale får lukket samtalen, så kommer de unge jo aldrig videre. Så den første samtale skal skabe et tillidsfuldt rum mellem den unge og vejlederen. Så kan man senere tage fat på udfordringerne.

Projektmedarbejder

At relationen går forud for arbejdet med deltageres udfordringer og udvikling er helt grundlæggende i projektmedarbejderes vurdering af, hvad der ifølge deres erfaring er den vigtigste læring fra projekterne. Projektmedarbejdere understreger, at der er mange af deltageres faglige, sociale og personlige udfordringer, som de først deler, når de har tillid til projektmedarbejderen. Det kan fx komme til udtryk ved, at deltagerne ikke fortæller, om de forstår, hvad der bliver sagt, eller at de ikke udtrykker sig på dansk. Det kan også vise sig ved, at deltagerne ikke svarer på, hvad der er svært for dem ved at være i en undervisningssituation.

Evalueringen viser, at det kræver tid og fokus at opbygge relationer mellem projektmedarbejdere og deltagere. Tiden til relationsarbejdet handler både om forløbets længde og om tiden i det konkrete møde med deltageren, hvilket en projektmedarbejder sætter ord på:

Relationer er ikke noget, man kan haste igennem, så derfor er det også vigtigt, at sådan nogle forløb her har en vis længde. Men det kræver også, at der er tid til den enkelte samtale, den enkelte situation, det enkelte svar.

Projektmedarbejder

Ved at fokusere på relationsarbejdet får projektmedarbejderne langsomt opbygget den fornødne tillid, der skal til, for at deltagerne kan begynde at åbne op og tale om udfordringer, de står eller har stået over for. Disse udfordringer kan man, ifølge projektmedarbejderes erfaring, ikke spørge direkte til, uden at der først er skabt tillid.

Evalueringen viser endvidere, at relationsarbejdet kræver en betydelig forståelse for målgruppen og for indsatsens konkrete deltagere. Dette bliver uddybet i kapitel 6 om viden og samarbejde i indsatserne.

Evalueringen peger på, at relationer, som målgruppen ønsker at være en del af, er præget af:

- At relationen åbnes af tryghed og interesse
- At deltagerne har stor styring af relationen
- At deltagerne bliver mødt med åbenhed
- At deltageres grænser bliver set og respekteret
- At der er plads til tavshed.

Disse pointer uddybes nedenfor.

5.1.1 Åbn relationerne ved at skabe tryghed og gensidig interesse

Evalueringen peger på, at målgruppen er kendetegnet af et stort behov for tryghed, og at tryghed kan skabes ved at opbygge tillidsfulde relationer. Et element i denne tryghed er relationerne til de øvrige deltagere. Erfaringer fra projekterne viser, at relationerne mellem deltagerne på flere hold har været motiverende for fremmøde og understøttet læring. Erfaringerne viser også, at fagprofessionelle kan understøtte opbygningen af relationerne og den gensidige interesse mellem deltagerne ved at skabe et rum for socialt samvær om morgenmad, kaffe og kage, frokost eller udflugter. Dette uformelle sociale samvær kan samtidig også støtte opbygningen af relationer mellem fagprofessionel og deltager, fordi det er et rum, hvor deltagerne ikke skal noget bestemt.

En anden vej til at skabe og aktivt bruge relationerne mellem deltagerne er organiseringen af læringsaktiviteter, hvor der er positive erfaringer med at lade deltagerne arbejde sammen og hjælpe hinanden.

Erfaringer fra projekterne peger på, at det er vigtigt at have allerede eksisterende relationer mellem deltagere for øje ved holddannelse, da konflikter mellem deltagere kan blive trukket ind i læringsrummet og have en betydelig negativ indflydelse på stemning og læringsudbytte. Det betyder, at hvis deltagere visiteres fra andre tilbud, bør man være opmærksom på, om der i dét tilbud er kendskab til konfliktfyldte relationer mellem mulige deltagere.

I mødet med deltagerne er det vigtigt, at den fagprofessionelle har et stort fokus på at udvise ro. Det viser erfaringer fra projekterne. En projektmedarbejder fortæller om, hvad den fagprofessionelles egen stemning betyder for deltagerne:

Jeg har observeret, at hvis man kommer lidt stresset ind og stiller hurtige spørgsmål, så kommer der hurtigt sådan en nedlukning. Deltagerne får en følelse af, at det skal de holde sig fra at svare [på]. Hvorimod at hvis jeg kommer ind med ro og spørger 'hvordan har du det i dag?' og viser, at der ikke er noget på spil, så oplever jeg også, at de selv åbner op og spørger tilbage 'hvordan har du det i dag?' Og jeg tror bare, at vi let glemmer, at de [deltagerne] er mere sensitive over for kropssprog og stemmeføring og meget bruger det til at få pejling på, hvordan de skal gebærde sig.

Projektmedarbejder

Denne observation er genkendelig for flere projektmedarbejdere, som knytter det til deltageres dårlige læringserfaringer og det forsvar mod nye dårlige oplevelser, som deltagerne kan have.

Erfaringer fra projekterne viser, at en måde at åbne relationen til deltagerne på er at vise kendskab til og interesse for grønlandske forhold, kultur og sprog. En projektmedarbejder fortæller, at denne interesse er en sjælden oplevelse for deltagerne:

Det kan give en åbning, at man viser, at man ved lidt om Grønland. At man kan et par grønlandske glosor. At de møder et kendskab og en interesse, som de sjældent oplever at møde i Danmark. Det kan være en indgang til samtale, når jeg kan præsentere mig på grønlandsk.

Projektmedarbejder

Flere andre projektmedarbejdere har forsøgt at lære lidt grønlandsk af deltagerne. De har gode erfaringer med, at det ud over fællesskabet om opgaven også giver en fælles latter over udtale. Dette

kan skabe tryghed hos deltagerne og vise, at projektmedarbejderne har områder, hvor de er nybegyndere i en læreproces og deltagerne er eksperter.

5.1.2 Giv deltagerne styring

Evalueringen viser, at det har stor betydning, at deltagerne får styring af relationen. Styringen skaber en større tryghed for deltageren og er med til at værne om deltagerens grænser. Deltageren kan også udvikle sin selvopfattelse, når denne bliver givet styringsret, fordi det viser deltageren, at denne selv kan træffe beslutninger. Erfaringerne fra projekter giver eksempler på, at deltagerne bliver givet styring af relationen ved at bestemme:

- Hvilke temaer vejledningssamtalen skal handle om
- Hvilke af deres associationer til et billede, som de vil dele
- Hvilket billede fra deres hverdag, de vil bringe ind i undervisningen
- Om, og i givet fald hvornår, de vil tale om deres personlige situation
- Hvilke sociale og personlige udfordringer, de ønsker hjælp til og hvordan.

I det projekt, som har fokus på vejledningssamtaler, har ønsket om at give deltagerne styring af samtalen været grundlæggende i udviklingen af redskaber. En projektmedarbejder fortæller, hvad det betyder for samtaleforløbet og udvikling, at deltageren ikke føler sig nødsaget til at tale om sårbare emner:

De samtaleemner, der er i interviewguiden, de er 'ufarlige'. Men ofte åbner de alligevel også op for samtaler om de svære ting. Det kan fx være svigt, misbrug, personlige udfordringer mv. Det handler også om at mærke, hvor det er, den unge har noget energi, hvad vil de gerne tale om. På den måde bliver man klogere på den unges ønsker og håb for fremtiden – hvad er det, der får deres øjne til at lyse op, hvad betyder noget for den unge? Så skal man jo [som vejleder] bygge videre på det. Men der kommer ofte også helt naturligt temaer frem om, hvad de har af andre udfordringer, også i læringsregi, fx ift. mødestabilitet, barrierer for læring og motivation osv.

Projektmedarbejder

De samtaleemner, projektmedarbejderen henviser til, er emner, der indgår i den interviewguide til vejledningssamtalen, der er udviklet som en del af projektet. Emnerne er skrevet på visuelle dialogkort med billeder, der illustrerer emnet samt en tekst, der beskriver emnet på dansk og grønlandsk⁵. Deltageren vælger samtaleforløbet og rækkefølgen af disse.

Også i andre projekter, hvor samtalerne ikke er guidet af et redskab, er der gode erfaringer med at lade deltagerne styre samtaleforløbet.

5 Samtaleemner, der indgår i redskabet er: *Din tid i Folkeskolen, Tanker om Danmark inden du ankom, Dine venner og netværk, Din familie, Din fritid, Andre gode erfaringer, Hvordan boede du/bor du nu?, Hvilke styrker har du?, Dine drømme for fremtiden, Dine næste skridt på vejen.*

5.1.3 Mød deltagerne åbent

Evalueringer peger på, at det har betydning for deltagerne, at deres grønlandske nationalitet ikke bliver dét, der er udgangspunktet for relationen. En deltager fremhæver et fravær af fokus på hans nationalitet som positivt ved relationen til en konkret projektmedarbejder: ”Man føler ikke, at hun behandler os grønlandere anderledes end danskere.”

Citatet illustrerer samtidigt et andet tværgående læringspunkt, nemlig at det er af betydning, at den fagprofessionelle har forståelse for, at målgruppen kan være sensitiv for generaliseringer på baggrund af sin nationalitet, en sensitivitet som udspringer af mange tidligere oplevelser. Deltagerne har brug for, at projektmedarbejderne er åbne over for at lære om deltagerens forskellige interesser, drømme, baggrunde, situationer, styrker og udfordringer. Det har betydning, at projektmedarbejderne ikke antager, at de kan udlede disse ting af deltagerens grønlandske baggrund.

Evalueringen viser, at der i indsatser for målgruppen kan være deltagere, der som følge af sociale og personlige problemstillinger har en personlig fremtoning og adfærd, som ikke følger dominerende normer, og som ikke er almindelig på ordinære uddannelsesforløb. Det har betydning, at den fagprofessionelle kan forholde sig åbent til alle deltagers situation og læringsmuligheder, således at deltagerens fremtoning ikke får negativ betydning for relationen til den fagprofessionelle.

5.1.4 Se og respektér grænser

Evalueringen viser, at målgruppen har et særligt behov for, at fagprofessionelle er yderst opmærksomme på deltagerens grænser. Dette gælder særligt i forhold til de mest sårbare i målgruppen. Erfaringer fra projekterne viser, at der er deltagere, der har så svære oplevelser med sig – flere projektmedarbejder taler om traumer – at det for projektmedarbejderne ikke har været muligt at forudse, hvor deltagerens grænser går og dermed heller ikke muligt aldrig at overtræde dem. Disse erfaringer viser, at det er centralt, at fagprofessionelle er meget opmærksomme på, hvornår deltagerens grænser bliver overtrådt.

Evalueringen peger på, at vanskelighederne ved at forstå deltagerens grænser i særlig grad kan gøre sig gældende for fagprofessionelle, som ikke har forhåndskendskab til målgruppen. Samtidig peger evalueringen dog også på, at selv fagprofessionelle med et indgående kendskab til målgruppen kan blive overraskede over, hvor deltagerens grænser går i et læringsrum. Dette kan skyldes, at de mest sårbare i målgruppen ikke tidligere er blevet tilbudt læringsforløb, hvor der har været mulighed for at være så opmærksom på den enkeltes grænser, som i projekterne under puljen. Derfor har der heller ikke været en opbygning af viden om, hvor svære erfaringer dele af målgruppen bringer ind i læringsrummet – eller om hvilken betydning det har, hvordan dette håndteres af de fagprofessionelle. En underviser fortæller, at hun har justeret indholdet af samtalerne i undervisningen i forhold til sin aflæsning af deltagerens grænser:

I starten fyldte samtaler om deltagerens baggrund og familieforhold i undervisningen. Men det er nogle sårbare emner, det kunne jeg se i øjnene på dem [deltagerne]. Så derfor satte jeg fokus på hvilke lyspunkter, der er i hverdagen. Det startede jeg med hver dag. Er det, at der i dag er kakaopulver i kaffemaskinen, eller at én sagde ’hej’ til dig?

Underviser

En anden projektmedarbejder bruger begrebet ”frivillige fortællinger” om sin tilgang, hvorved hun beskriver sit fokus på, at deltagerne selv skal kunne vælge, hvad de vil fortælle, og at hun ikke må tro, at hun ved, hvad der er sårbart. Denne tilgang genfindes hos projektmedarbejdere på tværs af projekterne. I forlængelse heraf peger erfaringerne fra projekterne på, at det har stor betydning, at deltagerne ikke peges ud i undervisningen og bliver presset til at prøve at svare. Deltagerne skal

altid have mulighed for ikke at svare. På tværs af projekterne er der en erfaring med, at hvis man som fagprofessionel får overskredet deltagerens grænser, kan det bremse deltagerens udvikling, fordi de har en bagage af svære oplevelser og nederlag, som bliver aktiveret og det kan få dem til at trække sig fra relationen og dermed indsatsen.

Når en indsats for målgruppen er centreret om sprogundervisning, er der konkrete hensyn at tage til deltagerens grænser ift. at bruge test til visitation og evaluering af læringsudbytte. Erfaringer fra projekter viser, at deltagerne kan opleve formelle test af sproglige færdigheder som grænseoverskridende. Evalueringen peger på, at fremtidige indsatser bør være meget varsomme med brug af test. I stedet kan vurderingen af deltagerens dansksproglige udgangspunkt og progression foretages af erfarne sprogundervisere gennem uformel samtale.

5.1.5 Giv plads til tavshed

Det er en fælles erfaring blandt projektmedarbejderne, at deltagerne kan opleves som meget tavse. Det fremgår, at det både gælder i uformel samtale – også hvis den foregår på grønlandsk – i undervisningsaktiviteter og i vejledende eller coachende samtaler.

For nogle af projektmedarbejderne, som i forvejen havde indgående kendskab til grønlandsk kultur, har erfaringerne fra projekterne understreget betydningen af at turde give plads til tavsheden i mødet med deltagerne. Erfaringerne viser, at målgruppen i en del tilfælde vil føle sig mere tilpas og dermed være mere åben for læring og udvikling, når den ikke bliver overvældet af en fagprofessionel, som taler med samme intensitet, som vedkommende ville gøre med andre målgrupper. Samtidig kan tale af ”almindelig” intensitet lukke relationen ned, fordi deltagerne ikke begynder at tale, medmindre der er tavshed. Nogle projektmedarbejdere understreger fx, at når deltagerne taler, er det vigtigt, at den fagprofessionelle tier og lytter – og bliver ved med at tie og lytte, selvom der er en pause:

Der kommer meget frem, når vi lytter. Men vi er ofte skruet sådan sammen, at vi tænker på, hvad vi skal nå og går frem efter det. Og så glemmer man måske det vigtigste, når vi arbejder med de her deltagerne: Vi glemmer at lytte. Vi taler alt for hurtigt, stiller alt for mange spørgsmål.

Projektmedarbejder

Det er udbredt perspektiv blandt projektmedarbejderne, at det at lytte og tie stille er et vigtigt element i at møde deltageren åbent og nysgerrigt. En anden projektmedarbejder fortæller også om betydningen af tavshed:

Det har betydning, at jeg [som fagprofessionel] kan rumme, at når de unge kommer ind til mig, så kan vi godt sidde på hver vores kontorstol i et kvarter og ikke sige noget. Og bare sådan sidde og smile til hinanden og grine og lige puffe til hinanden. Men det nonverbale er sigende nok til, at vi kan være der sammen, til den unge er klar til at bryde tavsheden og sige 'jeg skulle for resten lige tale med dig om det her.' At jeg kan rumme deres stilhed. At det kan være afslappet bare at være sammen uden at sige noget.

Projektmedarbejder

Således viser erfaringerne, at der nogle gange kan være tale om mange minutters tavshed, før deltagerne bryder den, men at deltagerne er tilpasse i tavsheden, hvis den fagprofessionelle formår at være tilpas og til stede i nonverbal kontakt gennem kropssprog, smil og måske en fælles, lille latter.

5.2 Deltagerens resurser og mål er et vigtigt udgangspunkt

Det fremmer positive virkninger af indsatserne for målgruppen, når der er et tydeligt fokus på den enkeltes resurser. Denne vurdering er fremtrædende blandt projektmedarbejdere på tværs af projekterne under puljen. Projektmedarbejdere peger på, at målgruppen kan være kendetegnet af en manglende tro på egne evner til at tage beslutninger, forandre sin egen situation og lære nyt. Dette hænger ifølge projektmedarbejderne sammen med, at målgruppen ofte har oplevet mange nederlag, aktuelt er i en svær personlig og social situation og har begrænset erfaring med at kunne skabe forandring i eget liv. Det har for nogle deltagere ført til en adfærd, som af projektmedarbejderne beskrives som selvudslettende, hvor deltagerne overlader styring og beslutninger til "systemet".

Erfaringerne fra projekterne viser, at en resurseorienteret tilgang kan være vigtigt for at styrke deltagerens sociale situation og mulighed for at indgå i læringsforløb. Det, som gør den største forskel for deltagerens udvikling, er en styrket tiltro til, at deres handlinger kan skabe en positiv forandring af deres situation.

Et bærende princip for en resurseorienteret tilgang er, at fokus er fremadrettet. Det betyder, at fokus er på, hvad deltagerne vil fremover, hvilke resurser de har med sig, som kan hjælpe dem til at nå deres mål, og hvad de har brug for at kunne det. Omvendt er fokus ikke på, hvad deltagerne hidtil ikke har formået og derfor har brug for at lære.

Det er en proces at give deltagerne en større bevidsthed om og tiltro til egne resurser. Et første skridt er at støtte deltagerne til selv at vælge, hvordan de vil beskrive deres situation og i at definere deres mål med at deltage i indsatsen. Det næste skridt kan være at nedbryde langsigtede mål i delmål, som er opnåelige inden for en kort tidshorizont. Et tredje skridt er at lade deltagerne være med til at forme indholdet af den konkrete indsats ved at lade deltagerne sætte ord på, hvad de har brug for at lære for at nå deres mål. Det er vigtigt, at denne samtale om situation, mål og indsats har form af en løbende dialog. Denne dialog skal også være udgangspunkt for løbende at justere mål og indsats. En projektmedarbejder udtrykker det således:

Det er svært at sætte sig ned og lave en slavisk plan. Det er vigtigt at kunne være mere fleksibel. Relationen er afgørende for hvilken handleplan, jeg kan lave med de unge.

Projektmedarbejder

Her henviser hun også til betydningen af relationen mellem deltager og fagprofessionel og peger på, at udviklingen i den relation også kan føre til en udvikling i dialogen om situation, mål og indsats.

5.2.1 Arbejd med deltagerens selvopfattelse

Erfaringer fra projekterne peger på, at deltagerne kan have en udpræget negativ selvopfattelse som følge af deres sociale og personlige situation og deres tidligere erfaringer. En underviser fortæller, at deltagerens fokus på egne udfordringer og svære situationer helt konkret viste sig ved, at hendes deltagere kunne mange danske ord for dårlige situationer, men havde få ord til at udtrykke, at noget var eller gik godt. Et konkret tiltag i arbejdet med at skærpe deltagerens fokus på dét, der går godt og dét, der lykkes med, kan derfor være at tale om dét, som de gør godt og dét, der lykkes. Dette er også en del af en resurseorienteret tilgang. Ved manglende fremmøde kan man fx som fagprofessionel med fordel flytte fokus fra det manglende fremmøde til udviklingen i, hvordan deltagerne håndterer det. Det kan være ved at sætte fokus på, at deltageren gør noget rigtig godt ved at give besked om, at han/hun ikke kommer, uanset hvad grunden er. Et andet eksempel er at sætte

fokus på, hvordan deltageren har arbejdet med sin udvikling af det danske sprog, selvom vedkommende ikke var til stede i undervisningen.

Evalueringen peger på, at det er et vigtigt udgangspunkt for at arbejde med deltagernes udvikling, at man som fagprofessionel møder deltagerne med en forventning om, at de kan og vil handle på måder, som skaber en positiv forandring for dem. Det kan man som fagprofessionel vise ved at støtte deltageren i at kunne selv og ikke tage over og løse en konkret udfordring for deltageren, heller ikke hvis han/hun beder om det. Den fagprofessionelle skal vise deltagerne, at læring er en proces og guide dem i den proces. Den fagprofessionelle skal have øje for, at deltagerne får læring, som ruste dem bedre til at løse den udfordring, de konkret står overfor, fx at skrive en jobansøgning, men samtidig også får læring, som gør dem bedre rustet til at møde en lignende udfordring en anden gang, fx næste gang de skal søge et job.

Evalueringen viser, at succesoplevelser er et helt centralt element i arbejdet med deltagernes selvopfattelse og resurser. En projektmedarbejder siger:

Det vigtigste er, at de oplever, at de bliver gode til noget i samværet med mig. At de kan bidrage med noget.

Projektmedarbejder

De udfordringer, som deltagerne bliver stillet overfor, skal være stilladseret af den fagprofessionelle. Hensigten er, at deltageren kan klare udfordringen med den tilgængelige støtte og dermed får en succesoplevelse. Dette har været et vigtigt fokuspunkt i arbejdet i projekterne. At succesoplevelser er vigtige, viser sig både i erfaringerne fra undervisning, samtaler og udvikling af redskaber til vejledningssamtaler.

Det er også vigtigt, at fagprofessionelle støtter deltagerne i at se egen udvikling. Dette er særlig vigtigt i arbejdet med en målgruppe, som ofte ikke har mange erfaringer med, at hverken de selv eller andre har fokus på det, der lykkes for dem.

5.2.2 Brug deltagernes resurser

En anden måde at arbejde med deltagernes selvopfattelse er at bruge hver enkelt deltagers resurser bevidst og aktivt i fælles læringsaktiviteter. Det viser interview med undervisere.

Det har betydning, at underviseren har blik for både de resurser, der er forbundet med deltagernes dansksproglige kompetencer, de resurser der er forbundet med deltagerens erfaringer i det danske samfund og de resurser, der er forbundet med deltagerens forståelse af og tilgang til læringsaktiviteterne. En resurse kan fx være et relativt stort ordforråd, en anden resurse kan være erfaringer med at være til skole-hjem-samtale med sit barn, og en tredje resurse kan være entusiasme om quizzer som aktivitet. Når underviseren har blik for, at resurser kan have mange former, bliver det synligt, at alle deltagere har resurser, som kan bruges aktivt i undervisningen.

En underviser fortæller om sin brug af deltagernes resurser med udgangspunkt i en deltager, som havde mere samtaleerfaring end de andre på holdet:

Jeg har brugt ham lidt som en resurse ift. de andre, så når vi fx har talt om, hvordan man snakker med naboen, så er det ham, som har fortalt om, hvad han gør. Og så har vi kunne bruge det til de andre. Så vi har kunne lave nogle dialoger, som de andre har kunne øve sig på. Jeg har brugt alle de resurser, der er fra dem hver især. Det er hele tiden det, jeg tager udgangspunkt i, hvad de står i, hvad de kan.

Underviser

Denne bevidste brug af deltageres resurser synes at lykkes bedst, når underviseren i væsentlig grad er fleksibel ift. undervisningens indhold. Det giver deltagerne mulighed for at bruge den viden, erfaringer og lyst til læring, som de kommer med. Evalueringen peger på, at det kan være en hæmsko for fleksibilitet, hvis undervisningen er tilrettelagt ud fra faste læringsmål med henblik på at deltagerne fx skal gå op til modultest på danskuddannelserne for voksne.

At bruge deltageres resurser er også af stor betydning i indsætter for målgruppen, som ikke har undervisningsaktiviteter som omdrejningspunkt. I vejledningssamtaler kan det ske ved at skabe et rum, hvor deltageren har mulighed for at forme og fortælle sin egen historie, og hvor der er mulighed for, at vejlederen får blik for de resurser, deltagerens historie viser. Et af projekterne bidrager med redskaber til at skabe dette rum. En projektmedarbejder fortæller om behovet for disse redskaber:

Vejlederne kan godt være hurtige til at falde ind i forestillinger om, at grønlandske unge alle er meget udsatte, at de kommer fra misbrug, osv. Fx kan man godt tro det, hvis man ser, at grønlandske unge er flyttet meget rundt i Grønland, inden de kom til Danmark. Men der ligger ofte en fortælling bag, og den viser, at det ikke behøver være, at de er udsatte – der er mange grunde til at flytte i Grønland, og de grønlandske unge flytter meget mere end danske unge.

Projektmedarbejder

Erfaringerne fra afprøvning af redskaberne til vejledningssamtaler viser, at redskaberne kan være med til at åbne et rum, hvor deltagerens resurser kan komme til syne – både for vejlederen og for deltageren selv.

5.3 Målgruppen har brug for at få mod på at tale dansk

Erfaringerne fra de tre projekter, der har haft et tilbud om danskundervisning som kernen i indsættelsen, viser, at det aktive og især det mundtlige sprog er målgruppens største dansksproglige udfordring. Målgruppen adskiller sig markant fra den generelle deltagergruppe på danskuddannelserne ved, at deres forståelse af dansk er betydeligt større end deres kompetencer til selv at udtrykke sig på dansk.

Et stærkt fokus på at give deltagerne ord og strategier, som gør dem bedre i stand til at indgå i samtaler, er derfor yderst vigtigt i arbejdet med at styrke målgruppens dansksproglige kompetencer. Samtidig har deltagerne brug for samtaleerfaring. Derfor er det vigtigt, at indsætter både har fokus på, at deltagerne får talt i undervisningen, og at de får mod på at tale mere dansk uden for undervisningen.

Erfaringer fra projekterne viser, at målgruppens dansksproglige behov bliver mødt, når fokus er på, at deltagerne kan udtrykke sig forståeligt og har mod på at gøre det. Derfor er det også vigtigt at relatere undervisningen til deltageres mest presserende, daglige samtalebehov, fx dialog med sundhedssystemet, dialog med børns institution eller skole, dialog om jobmuligheder etc. Et fokus på grammatisk korrekthed kan derimod være kontraproduktivt, fordi det kan bremse den lyst til at tale, som er afgørende for deltageres udvikling af kompetencer til at indgå i en samtale på dansk. Det viser erfaringer fra projekterne.

5.4 Tydelige forventninger, struktur og variation giver energi

I forhold til den konkrete undervisning peger evalueringen på, at en række forhold relateret til organisering af undervisningen kan have positiv betydning for deltageres engagement, oplevelse og udbytte af undervisningsaktiviteterne. Disse er:

- Forventningsafstemning
- Tydelig struktur
- Variation.

5.4.1 Forventningsafstemning

Det er vigtigt, at der sker forventningsafstemninger mellem underviser og deltagere. Det er af særlig betydning for målgruppen, fordi dårlige lærings erfaringer kan betyde, at den har nogle meget klare billeder på, hvilken undervisning, den ikke har lyst til at deltage i. Samtidig kan målgruppen have nogle helt konkrete og presserende behov for styrkede sprogkompetencer, som den forventer, at undervisningen skal imødekomme. Der skal være dialog om, hvad deltagerne ønsker at få ud af undervisningen, og hvordan de gerne vil arbejde, og om hvad underviseren ser som målet med undervisningen og som mulige arbejdsformer. Det kan være af betydning, at forventningsafstemningerne sker løbende og uformelt og dermed også knytter an til en løbende og deltagerorienteret evaluering af forløbet. Ved opstarten af undervisningen, kan det have positiv betydning, at der er en kendt og gerne grønlandsktalende medarbejder, som følger deltagerne og skaber en tryghed i den indledende dialog om forløbet.

5.4.2 Tydelig struktur

I selve undervisningen er der positive erfaringer med at følge en tydelig struktur, da det giver deltagerne en tryghed at vide, hvad der skal ske. Det har særlig betydning for målgruppen, fordi den i udgangspunktet kan være utryk ved at være i en undervisningssituation. Strukturer kan også bidrage til at holde energien oppe, hvilket har særlig betydning for målgruppen, som på grund af deltagerens personlige og sociale situation kan have svært ved at finde energi til at deltage i læring og holde fokus.

En tydelig struktur kan med fordel være opbygget af korte sekvenser, fordi det gør aktiviteten overskuelig for deltagerne og engagerer dem i at bidrage aktivt. Det viser erfaringer fra projekterne. Hvis deltagerne fx konkret skal tale om, hvad der foregår på et billede og ved, at det skal de gøre de næste ti minutter, kan det give en større motivation til at bidrage med sine perspektiver. Hvis aktiviteten ikke opleves som afgrænset i tid, kan det gøre deltagerne mere tilbøjelige til at vente med at bidrage aktivt. I forlængelse af dette er der positive erfaringer med at afslutte en aktivitet, mens deltagerne stadig har lyst til at fortsætte, da det holder energien oppe og kan bidrage til, at samtalen fortsætter uden for undervisningsrummet.

5.4.3 Variation

I valget af undervisningsaktiviteter kan underviseren med fordel være opmærksom på at skabe variation, at bruge deltagergruppen som et læringsfællesskab og at tage undervisningen ud af lokalet eller bringe deltagerens hverdag ind i undervisningen. Variation handler om, at den enkelte undervisningsgang består af forskellige typer aktiviteter. Det er vigtigt, at underviseren igennem sit valg af

undervisningsaktiviteter imødekommer deltagerne meget differentierede læringsbehov og forudsætninger og i selve undervisningssituationen er fleksibel ift., hvordan den enkelte deltager har det den pågældende dag. Målgruppens personlige og sociale udfordringer kan få betydning for den energi og lyst til læring, der bringes til den enkelte undervisningsgang. Det har derfor stor betydning, at underviseren er opmærksom på og tager højde for dette.

Evalueringen viser, at deltagerne ofte finder tryk og motivation i at være fælles om at lære og støtte hinanden i deres læreprocesser. Derfor kan det have positiv betydning for deltagerne udvikling, hvis underviseren organiserer undervisningen, så der både er mange fælles aktiviteter, og at deltagerne arbejder sammen i par eller mindre grupper.

Endelig viser evalueringen, at der er positive erfaringer med at tage undervisningen ud af undervisningslokalet, da det giver mulighed for andre aktiviteter og input til den efterfølgende undervisning. Erfaringerne fra et af projekterne er, at deltagerne viste stor lyst til at tage med på udflugt, og at udflugterne gav stof til samtale længe efter. I andre projekter har der ikke været mulighed for at tage på udflugt, men der har været positive erfaringer med fx at lade deltagerne bringe billeder fra deres dagligdag ind i undervisningen.

5.5 Vigtigt at forberede overgang til ordinært tilbud

Evalueringen peger på, at et bevidst fokus på de overgange, der følger efter indsatsen, kan have væsentlig betydning for, om deltagerne fortsætter i læreprocesser, som kan forbedre deres dansksproglige kompetencer og sociale situation. Dette fokus handler om at være opmærksom på hvilke tilbud, deltageren er parat til og har mulighed for at indgå i, om at forberede både deltager og modtagende tilbud på overgangen og om at finde muligheder for at støtte deltageren i selve overgangen.

Evalueringen viser, at dette overgangsfokus har været yderst begrænset i to af puljens projekter, hvilket peger på, at det er et vigtigt fokus i designet og prioriteringen af fremtidige indsatser. Evalueringen viser dog ikke, i hvilket omfang der for deltagerne i de to projekter har været arbejdet med overgang til andre tilbud i tilstødende indsatser.

5.5.1 Vurdér deltagerne parathed

Evalueringen viser, at det er vigtigt, at der ved afslutningen af indsatsen er en vurdering af deltagerne parathed til at indgå i ordinære uddannelsesforløb. Det er vigtigt, at denne vurdering er helhedsorienteret og både vurderer deltagerens dansksproglige kompetencer og læringsstrategier, samt deres øvrige forudsætninger for at indgå i et læringsforløb. Erfaringer fra projekterne viser, at deltagere godt kan have tilstrækkelige dansksproglige kompetencer til at indgå i et ordinært uddannelsesforløb, men samtidig være for utrygge og/eller usikre til at indgå på et almindeligt hold på en uddannelsesinstitution. Erfaringerne fra projekterne peger på, at nogle deltagere har brug for en længere, særlig indsats for at styrke deres parathed til læring.

Endvidere er det vigtigt, at projektmedarbejdere har indgående kendskab til muligheder og forskelle i henholdsvis danskuddannelserne, forberedende voksenundervisning (FVU), almen voksenuddannelse (avu) og forberedende grunduddannelse (FGU). De skal være i stand til at vurdere, hvilket tilbud, som deltageren har ret til eller kommunal opbakning til at deltage i og som matcher deltagerens læringsbehov.

Det er vigtigt, at der i forbindelse med afslutning af indsatsen sker en overlevering af viden om deltagerens udvikling og behov til den myndighed, som har ansvar for en forbedring af deltagerens

sociale situation, uanset om deltageren skal overgå til et ordinært uddannelses tilbud eller en særlig indsats.

5.5.2 Forbered deltagerne på overgang

Evalueringen viser, at der er flere forhold, som kan fremme deltageres motivation for og mod på at deltage i ordinære uddannelsesforløb efter den særlige indsats:

- **Vejledning om uddannelsesmuligheder.** Det har betydning, at deltagerne får vejledning om deres uddannelsesmuligheder og om, hvordan uddannelse kan hjælpe dem til at nå deres mål og forbedre deres situation. Det er vigtigt, at denne vejledning følger op på de mål, som projektmedarbejdere har fået kendskab til i løbet af indsatsen – eller som de har hjulpet deltageren med at udvikle.
- **Kendskab til typiske opgaver og arbejdsformer på ordinære uddannelser.** Det har betydning for deltagerne, at de kender typiske opgavetyper og arbejdsformer, og at de har strategier til at indgå i læringsrummet og arbejdet med opgaver.
- **Kendskab til uddannelsessted og underviser.** Deltageres lyst til at deltage i ordinære uddannelsesforløb kan fremmes ved, at deltagerne besøger uddannelsessteder sammen med projektmedarbejdere, og/eller at undervisere fra ordinære hold besøger deltagerne og fortæller om uddannelsen.
- **Fælles aktiviteter med deltagere fra ordinære hold.** Hvis indsatsens undervisningsaktivitet finder sted på et uddannelsessted, eller der også er ordinære uddannelsesforløb på afholdelsesstedet, kan det være en fordel at skabe rammer for møder mellem deltagerne fra indsatsen og deltagere fra de ordinære hold. Det kan fx gøres via fælles morgenmad, adgang til fælles aktiviteter som bordfodbold, eller fælles brug af et computerlokale.
- **Samtaler om overgangen.** Det kan være en støtte for deltagerne, at projektmedarbejderne har talt med dem om deres forestillinger om ordinære uddannelses tilbud, samt at de har talt om, hvilke strategier deltagerne har til at imødegå eventuelle bekymringer ift. overgangen. Bekymringerne kan spænde vidt fra transportforhold og mødetidspunkt til faglige krav og holdsammensætning. Det kan også være en støtte for deltagerne, at projektmedarbejderen anerkender, at overgangen kan være svær og taler med deltageren om mulige reaktioner og strategier til håndtering af dem.
- **Støtte til praktiske forhold.** Erfaringer fra projekterne peger på, at deltagerne kan have brug for støtte til at søge ind på en uddannelse, herunder at en projektmedarbejder følger dem til studie-samtale/screening/visitation og støtter, at der bliver indgået aftaler med de relevante myndigheder om uddannelsesforløbet. Deltagerne kan også have brug for støtte til at søge SU eller SVU (Statens Voksenuddannelsesstøtte).

5.5.3 Forbered tilbud på at modtage målgruppen

Evalueringen peger på, at det kan have betydning, at projektmedarbejdere også arbejder med at forbedre ordinære tilbud på at modtage deltagerne bedst muligt. Dette kan ske gennem flere tiltag:

- **Giv viden om målgruppen.** Evalueringen peger på, at deltagerne har mange erfaringer med at blive mødt med fordomme fra fagprofessionelle. Det har derfor betydning, at de undervisere eller vejledere – samt deres ledere – som skal modtage målgruppen, har en nuanceret forståelse af målgruppen, og at der er fokus på at formidle målgruppens succeser og resurser.

- **Undersøg muligheder for særligt tilrettelagte hold.** Erfaringerne fra projekterne peger på, at mange deltagere fortsat kan have svært ved at indgå på et stort hold med blandede nationaliteter. Det er derfor en stor fordel, hvis det er muligt inden for rammerne af det ordinære uddannelses tilbud at oprette et hold kun for grønlændere. Nogle deltagere vil også have fordel af, at holdets undervisning er forlagt til et sted, de kender, og hvor de i forvejen kommer.
- **Undersøg muligheder for kendt underviser.** Det kan styrke deltagernes tryghed og motivation betydeligt, hvis den ordinære undervisning kan varetages af en underviser, som de kender fra det særlige tilbud – helst som gennemgående underviser, men det hjælper også at have mødt underviseren.

5.5.4 Vær tilgængelig i overgangen

Evalueringen peger på, at det kan have stor betydning, at projektets indsats er designet, så deltagerne har adgang til en håndholdt støtte i overgangen til en ordinær uddannelse. Et alternativ er, at deltagerne har denne støtte gennem tilstødende indsatser. Denne støtte har betydning, fordi deltagerne kan risikere at falde fra de ordinære tilbud pga. konkrete udfordringer med fx økonomi og transport, kulturmøder, faglige udfordringer og udfordringer ved at være i læringsrummet. Samtidig har støtten betydning for deltagernes motivation og vedholdenhed, fordi den kan hjælpe dem til at huske deres mål og få øje på egne succeser, resurser og udvikling. En deltager fortæller om betydningen af den støtte, han fik til at starten i ordinær uddannelse:

Det har hjulpet mig meget. Jeg kender jo ikke systemerne. Jeg er også god til at misforstå. Forstå noget skævt. Stemningen blandt de unge er meget blandet. [...] Når stemningen var dårlig, gad jeg ikke være der. Nogen gange smuttede jeg tidligere hjem. Jeg er generelt god til at mærke, om stemningen er god eller dårlig.

Deltager

En projektmedarbejder vurderer betydningen af at være tilgængelig for deltagerne i overgangen til et nyt tilbud:

Jeg tror, det er af afgørende betydning, at vi ikke slipper dem, og at de føler, at jeg har et oprigtigt ønske om at følge dem og hjælpe dem, samt at vi har en meget uformel, frivillig kontakt. Det kan de godt lide. Men bakket op af den viden og støtte, som de kan få fra systemet. De kan mærke, at jeg vil dem det godt, og det hjælper på deres succes.

Projektmedarbejder

Både deltageren og projektmedarbejderen peger på det forhold, at målgruppen ofte ikke har et netværk, som kan støtte op om deres uddannelse. Dertil kommer, at målgruppens situation betyder, at de ofte har brug for langvarig støtte til at begå sig i det danske samfund både på et strukturelt og et socialt niveau. Derfor kan en fortsat støtte have stor betydning for, at deltagerne fortsætter den positive udvikling, som den særlige indsats har startet.

6 Viden og samarbejde i indsatserne

Dette kapitel peger på organisatoriske forhold, som erfaringer fra de fem projekter viser har betydning for indsatsernes succes. Særligt fokuserer kapitlet på faktorer relateret til hvilken viden og samarbejdsformer, der har haft betydning i projekterne.

Kapitlet viser, at et tværsektorielt samarbejde mellem forskellige aktører med hver deres kompetencer og erfaring kan styrke helhedsorienteringen. Det viser også, at dette samarbejde kan bidrage positivt til projektets resultater, såfremt det er godt koordineret, og der er fokus på tydelig rolleafklaring og systemer for vidensdeling mellem og kapacitetsopbygning hos samarbejdspartnerne. Endelig viser kapitlet, at viden, erfaring og forståelse for Grønland og den specifikke målgruppe, herunder socialfaglig viden, er vigtig for at imødekomme målgruppens særlige behov og styrke deltagernes læringsparathed.

6.1 Et tværsektorielt samarbejde styrker helhedsorienteringen

I alle fem projekter, der støttes under puljen, foregår der et tværsektorielt samarbejde mellem forskellige aktører med hver deres mandat og kompetencer. Alle projekter har dels en kommunal forankring (forvaltning) og dels en uddannelsesmæssig forankring (uddannelsesinstitution). Tre af projekterne har desuden grønlandske NGO'er som projektpartnere⁶. På det kommunale niveau indgår en eller flere af kommunens forvaltninger på det sociale område og/eller beskæftigelsesområdet som projektpartnere. I ét af projekterne er den kommunale forankring via Ungdommens Uddannelsesvejledning/Den Kommunale Ungeindsats (KUI). De uddannelsesinstitutioner, der deltager i projekterne, er enten udbydere af ordinære forberedende uddannelses tilbud (VUC, FGU institution) eller udbydere af danskuddannelser/sprogundervisning (oplysningsforbund, sprogcentre).

I projekterne foregår der dermed både et samarbejde på tværs af den kommunale organisering og på tværs af kommune, uddannelsesudbyder og NGO'er. Et sådant samarbejde kan være rigtig vigtigt for deltagerne, fordi det kan være med til at fremme en helhedsorienteret tilgang, hvor deltagerne kan få støtte på flere områder samtidig. Evalueringen viser, at et samarbejde mellem forskellige aktører med hver deres kompetencer og erfaring kan fremme indsatsens vidensgrundlag, rekruttering af deltagere, den løbende justering af indsatsen, samt deltagernes tilstedeværelse i indsatsen. Men det kan også være udfordrende at samarbejde på tværs af forvaltninger og institutioner. Hvis det skal lykkes, kræver det derfor tæt koordinering og en struktur for samarbejdet. Der er dog stor forskel på, hvor formelt og struktureret samarbejdet mellem parterne er i de forskellige projekter.

6 Hhv. Det Grønlandske Hus i to af projekterne og Grønlandske Børn i ét af projekterne.

6.1.1 Tydelig og formaliseret arbejdsdeling og kompetenceafklaring

Evalueringen viser, at samarbejdet og projektets resultater kan styrkes ved, at samarbejdspartnerne prioriterer strukturer for samarbejde, koordinering, vidensdeling samt kompetence- og rolleafklaring. Alle projekterne har i et vist omfang oprettet strukturer til koordinering af samarbejdet, men i nogle projekter er disse strukturer stærkere og mere velfungerende end i andre. Konkrete eksempler på koordinering og prioritering af samarbejdet er projektstyregrupper, jævnlige koordinerings- og statusmøder mellem parterne, løbende evalueringer, opstartworkshops mv. I to af projekterne er der endvidere en koordinatorfunktion, som understøtter samarbejdet med parter ikke kun i projektet, men også i tilstødende indsatser for deltagergruppen.

Derudover viser erfaring fra projekterne, at en tydelig rolleafklaring og -fordeling, samt et fokus på netværk og vidensdeling mellem parterne bidrager til et mere velfungerende samarbejde. Det fremgår, at denne rollefordeling og samarbejdsstrukturerne ikke har været tydelige nok i alle projekter. Nogle projektmedarbejdere peger på, at det ville være godt at have haft en samarbejdsaftale, der tydeliggør og formaliserer de forskellige parters roller og ansvarsområder i projektet.

Endvidere fremgår det af evalueringen, at det kan være en fordel at få skabt klarhed over de forskellige kompetencer, der samlet set er til stede hos projektets samarbejdspartnere, da dette på lige fod med rolleafklaringen kan bidrage til større gennemsigtighed, bedre planlægning og implementering af indsatser. Det kan være en fordel løbende at have drøftelser af, hvordan de forskellige parter og personer kan supplere hinanden med hver deres viden og kompetencer.

Nogle af projektmedarbejderne peger på, at det er godt, at der i deres projekter deltager forskellige organisationer med forskellige mandater og kompetencer. De understreger, at de har lært meget af det tværsektorielle arbejde og hinanden undervejs. En projektmedarbejder illustrerer dette i nedenstående citat:

Vi kan tage en tur op i helikopteren og se det hele lidt oppefra, når vi er sammen. Samarbejdet giver os mulighed for at dele erfaringer og få inspiration fra hinanden.

Projektmedarbejder

En projektmedarbejder fra et andet projekt forklarer også, at samarbejdet har været til gensidig inspiration, og at det har haft en effekt på målgruppen. Han siger:

Der er nogle stærke synergieffekter [ved at samarbejde], og det er vigtigt, når vi har med så særlig en målgruppe at gøre. Vi har kunnet spejle hinandens fagligheder til gavn for de unge i målgruppen. Vi har haft konstruktiv dialog hele vejen igennem [...] Samarbejdet har inspireret os, og vi har lært om hinandens forskellige styrker, perspektiver og tilgange.

Projektmedarbejder

Denne opfattelse – at projektpartnerne kan lave en bedre indsats for målgruppen, fordi de har supplerende kompetencer og erfaringer – er genkendelig i andre projekter.

6.1.2 Behov for strukturer, der muliggør udskiftning af personale og imødekommer udfordringer med at finde kvalificeret projektpersonale

Evalueringen peger på et tydeligt behov for skabe strukturer, der gør udskiftning af medarbejdere mulig, uden at det sætter projektets resultater tilbage. Nogle af projekterne har oplevet en del udskiftning samt udfordringer med at finde projektmedarbejdere/undervisere med tilstrækkelig erfa-

ring med og forståelse for målgruppen. Dette har vist sig at være sårbart for projekterne, fordi opbygning af relationer og tillid spiller en helt central rolle i forhold til netop denne specifikke målgruppe. Her kan et fokus på at skabe kontinuitet og forståelse for målgruppen være afgørende for, i hvilken grad man lykkes med en koordineret og helhedsorienteret tilgang. Erfaringen fra projekterne viser i denne forbindelse, at der kan være brug for at have et større fokus på at skabe strukturer for kapacitetsopbygning og vidensdeling i lignende indsatser fremover for at imødekomme denne udfordring.

6.2 Viden om Grønland og målgruppen bidrager positivt

Evalueringen viser, at viden om Grønland og den specifikke målgruppes situation og behov kan have væsentlig betydning for deltagernes udvikling og projekternes succes. I denne forbindelse er det også en stor fordel, når der i indsatsen er projektmedarbejdere med viden, erfaring og forståelse for målgruppens personlige, sociale og læringsmæssige udfordringer.

6.2.1 Grønlandsspecifik viden og/eller en nysgerrig tilgang

I alle projekter er der typisk flere af projektpartnerne, der har indgående kendskab til Grønland, grønlandsk kultur, det grønlandske uddannelsessystem og samfund, det grønlandske sprog, samt specifikke forhold i Grønland, der har en betydning for målgruppens situation i Danmark. Denne viden er opnået gennem egen grønlandsk baggrund, ved at have boet og arbejdet i Grønland i en længere periode eller ved at have arbejdet med udsatte grønlandske borgere i Danmark. Dermed er der i projekterne samlet set også et godt kendskab til hvilke problematikker, der kan opstå i grønlænderes møde med det danske samfund, og hvilke barrierer der kan være for læring. Denne viden og erfaring har vist sig at have stor betydning for projekternes resultater og succes, idet den bidrager til at fremme projektmedarbejdernes forståelse for målgruppen, styrke relationsarbejdet, samt finde de rette tilgange og tilbud til deltagerne.

I projekter, hvor grønlandske NGO'er også indgår som projektpartnerne, bliver denne viden og erfaring i projektet yderligere styrket. Det skyldes bl.a., at disse NGO'er kan spille en anden rolle end de kommunale partnere, og at de kan bidrage med detaljeret viden samt et stort netværk i Grønland. NGO'erne har ofte stor berøring med de grønlandske borgere og kan dermed være en god hjælp i fx rekruttering og opfølgning.

I to af projekterne er der undervisere, der har nogen erfaring med undervisning af herboende grønlændere, og som har kendskab til grønlandsk kultur, samfund og evt. sprog og lingvistiske forskelle. I tilfælde, hvor denne viden og erfaring ikke er til stede blandt undviserne, er det vigtigt at sikre, at andre projektmedarbejdere med viden om og erfaring med målgruppen investerer i at klæde undviserne grundigt på til opgaven med at undervise de grønlandske borgere. Denne viden er vigtig for at fremme deltagernes motivation og deltagelse i undervisningen. Den kan også bidrage til at styrke deltagernes læringsstrategier, oplevelse af succes og i sidste ende deres muligheder for at komme videre til andre tilbud.

Evalueringer viser samtidig, at de projektmedarbejdere, der ikke har specifik viden om Grønland eller indsatsen for målgruppen, kan bidrage positivt til deltagernes udvikling, hvis de går til opgaven med nysgerrighed, kultursensitivitet og en vilje til at opbygge forståelse for deltagernes baggrund og behov. Erfaringer fra projekterne viser, at en åben og nysgerrig tilgang, hvor projektmedarbejderen spørger ind til og interesserer sig for Grønland og grønlandsk kultur, kan bidrage til at opbygge viden og nedbryde fordomme.

6.2.2 Socialfaglig erfaring og forståelse

Mindst lige så vigtig som grønlandsspecifik viden og erfaring er det, at der er projektmedarbejdere, som har viden og erfaring på det socialfaglige område og med indsatser for borgere i udsatte positioner. Denne viden og erfaring er til stede i alle projekterne, men i nogle står den stærkere end i andre. Det kan styrke projektets indsatser og resultater, at projektmedarbejdere har forståelse for og redskaber til at møde sociale, læringsmæssige og personlige udfordringer hos sårbare grupper. Projektmedarbejdere peger på, at professionel støtte til at opbygge mestringsstrategier er første skridt på vejen mod udvikling og læring. Som de forrige kapitler også har vist, handler det om, at man som projektmedarbejder i mødet med målgruppen udviser forståelse og sensitivitet for deres situation og sårbarhed, samt at man har erfaring med at støtte målgruppen i at udvikle de sociale og personlige kompetencer, der skal til for at kunne mestre hverdagen. Projektmedarbejdere peger på, at det også er vigtigt, at man som fagprofessionel prioriterer refleksion over og bevidsthed om sin egen rolle og handlinger i mødet med målgruppen, hvilket kan understøttes af kollegial sparring.

Appendiks A – Evalueringsdesign og metoder

EVA's undersøgelsesdesign til denne evaluering er styret af evalueringens tredelte formål. Følgende kilder udgør datagrundlaget for evalueringen:

- **Selvevalueringer.** Hvert projekt har udarbejdet en selvevaluering, der følger en skabelon, som EVA har udarbejdet.
- **Kvalitative interview** med projektleder og én eller flere andre projektmedarbejdere og evt. samarbejdspartnere for hvert projekt. Interviewene er gennemført af EVA.
- **Interview med deltagere i hvert af de fire forløbsprojekter.** Interviewene er gennemført af medarbejdere i projekterne eller en af projekterne hyret konsulent. Interviewene er gennemført af eller med deltagelse af en grønlandsktalende medarbejder.
- **Udviklede metoder og redskaber fra metodeprojektet.**
- **Workshop** med repræsentanter fra alle fem projekter, planlagt og gennemført af EVA.

Evalueringen tager således udgangspunkt i projekternes egne evalueringer af de gennemførte aktiviteter, herunder projekternes interview med deltagere. I selvevalueringerne indgår afrapportering på opnåelsen af projekterne egne opstillede succeskriterier, hvilket er blevet uddybet og suppleret gennem interview. Læringen fra projekterne er uddybet gennem interview og på den fælles workshop. Alle datakilder indgår i analysen af erfaringer og læring på tværs af projekterne og anbefalinger til fremtidige indsatser.

EVA har i forbindelse med denne evaluering ikke selv indsamlet data om oplevelser af indsatserne blandt indsatsernes primære målgruppe, deltagerne i forløbsprojekterne og de fagprofessionelle brugere af metodeprojektets redskaber. EVA har ikke lavet dataindsamling blandt deltagerne af hensyn til målgruppens behov for tryghed, som det er vurderet, det ville have været svært at imødekomme i et interview gennemført af EVA med tolk eller ved EVA's observation af aktiviteter. EVA vurderer, at de interview, som er gennemført med deltagere, samlet set er præget af, at deltagerne fandt det svært at reflektere over og udtrykke sig om egen situation og deltagelse i forløbene i det anvendte interviewformat.

Det betyder, at evalueringen hovedsageligt bygger på projektmedarbejderen vurdering af deltagerens situation, udvikling og oplevelse af forløbene. Når der har været grundlag for det, er deltagerinterviewene inddraget som supplerende kilde. EVA har desuden i såvel interview som på workshoppen spurgt ind til grundlaget for projektmedarbejdernes vurderinger af deltagerens oplevelser og udvikling og søgt at få eksempler herpå. Det ændrer dog ikke ved, at deltagerens eget perspektiv er svagt repræsenteret i datagrundlaget.

Selvevalueringer

Hvert projekt har rapporteret om projektets indsats, resultater, udfordringer og læring via en skabelon for selvevaluering, som EVA har udarbejdet. Der er udarbejdet ét format til forløbsprojekterne og ét til metodeprojektet.

Følgende temaer indgår i selvevalueringsskabelonerne:

- Beskrivelse af projektets organisering
- Beskrivelse af projektets formål
- Beskrivelse af deltagere i aktiviteter samt rekruttering af disse
- Beskrivelse af selve indsatsen, herunder aktiviteter samt evt. udviklede materialer og redskaber
- Opgørelse af deltagelsen i aktiviteter (fremmøde)
- Vurdering af deltagelse i aktiviteter (motivation og engagement)
- Afrapportering på de opstillede succeskriterier/mål for projektet
- Vurdering af deltagernes udbytte af indsatsen (tegn på udvikling)
- Vurdering af læringspunkter fra projekterne samt lokal brug af dem i fremtidige indsatser.

Efter modtagelse af projekternes selvevalueringer har EVA analyseret rapporterne og sammenfattet resultater og pointer i et framework. Et framework er en analytisk metode, der skaber overblik over datamaterialet og muliggør en tværgående læsning.

På baggrund af analysen af selvevalueringerne har EVA gennemført kvalitative interview med projektledere og andre projektmedarbejdere og evt. samarbejdspartnere for projektet for at få uddybet og nuanceret resultater fra selvevalueringerne.

Interview med deltagere

Der er gennemført deltagerinterview med deltagere fra de fire forløbsprojekter. Metodeprojektet i Vejle har ikke gennemført deltagerinterview, da den direkte målgruppe for projektet er fagprofessionelle.

På grund af målgruppens situation og danskkundskaber er det projekterne selv, der har stået for rekruttering og gennemførelse af interview med deltagere. Det er vurderet, at det ville have været svært at imødekomme målgruppens behov for tryghed i et interview gennemført af EVA med tolk. EVA har stået for udvikling af den vejledning og interviewguide, der skulle bruges til deltagerinterview.

Projekterne har med udgangspunkt i interviewguiden gennemført interview med to-tre projektdeltagere pr. projekt og udarbejdet referater af interviewet på dansk. I udgangspunktet skulle interviewet gennemføres som gruppeinterview, men det er i nogle tilfælde gennemført som enkeltinterview. Interviewene har varet 30-45 min og er gennemført af en grønlandsktalende medarbejder eller med mulighed for tolkning. EVA ønskede, at interviewene blev gennemført af en person, der ikke var involveret i indsatsen, men det er kun imødekommet af en af de fire projekter.

Interviewene har haft fokus på deltagernes situation samt motivation for og oplevelser af de gennemførte aktiviteter. Projekterne har afleveret referat af interviewet sammen med deres selvevaluering til EVA. Efterfølgende har EVA analyseret deltagerinterviewene ud fra referaterne.

I tre af projekterne vurderer EVA, at de interview, der er gennemført med deltagere, er prægede af, at deltagerne fandt det svært at reflektere over og udtrykke sig om egen situation og deltagelse i forløbene i det anvendte interviewformat. I det fjerde projekt har deltagernes svar noget mere fylde. Samlet set har interviewene kun i begrænset omfang givet indblik i deltagernes perspektiv på de gennemførte indsatser.

Interview med projektmedarbejdere og fagprofessionelle i projektet

EVA har gennemført kvalitative interview med projektleder og andre projektmedarbejdere og evt. samarbejdspartnere i projektet. Der er gennemført gruppeinterview på Skype med to-fire personer pr projekt a 80-90 minutters varighed. Interviewene er gennemført i umiddelbar forlængelse af projekternes selvevaluering ved slutningen af første runde, samt midtvejs i anden runde for et enkelt projekts vedkommende. Der er ikke foretaget interview om anden runde for de to andre projekter, der har modtaget midler fra puljens anden runde. Dette skyldes, at disse projekter på evaluerings-tidspunktet ikke var langt nok i deres implementering af aktiviteter i anden runde.

Interviewene har haft fokus på at uddybe projekternes selvevaluering og give perspektiver på temaer, som EVA har fundet går på tværs af projekter. Der er udarbejdet særskilt interviewguide for hvert af projekterne med udgangspunkt i hvert enkelt projekts indsats og resultater. Desuden indgår der interviewguiden spørgsmål, der belyser temaer, der går på tværs af projekterne. Der er skrevet referat af hvert interview. Pointerne fra interviewene er sammenfattet og indsat i samme framework, som pointer fra selvevalueringerne.

Workshop med fokus på tværgående læringspunkter

EVA har planlagt og faciliteret en fire-timers workshop med projektmedarbejdere fra hvert projekt. Formålet med workshoppen var dels at facilitere vidensdeling mellem projekterne, dels at uddrage læring på tværs projekterne med udgangspunkt i en foreløbig analyse af selvevalueringer og interview.

Workshoppen var oprindeligt planlagt til at finde sted i maj 2020 i umiddelbar forlængelse af selvevalueringer og interview i forbindelse med afslutningen af projekternes første runde. Pga. Covid-19-situationen blev datoen for workshoppen dog udskudt til medio august 2020. Der var i alt 15 deltagere på workshoppen, hvoraf 12 var repræsentanter fra projekterne, tre var konsulenter fra EVA og én repræsenterede STUK. Sidstnævnte deltog som observatør.

Workshoppen bidrog til:

- At der blev udvekslet viden og erfaring mellem projekterne med henblik på få at inspirere og kvalificere det videre arbejde med målgruppen, samt styrke motivationen for at sprede erfaringerne til andre.
- At styrke grundlaget for EVA's analyse af resultater og erfaringer fra de gennemførte projekter.

Programmet for workshoppen havde fokus på deling af resultater, erfaringer og den vigtigste læring for hvert projekt, samt fælles dialog om tværgående pointer. Deltagerne fik mulighed for at diskutere EVA's foreløbige hovedpointer fra den tværgående analyse på baggrund af egne erfaringer fra projekterne. Deltagerne fik også mulighed for at diskutere og perspektivere de foreløbige hovedpointer med henblik på læring, der kan kvalificere fremtidige indsatser for målgruppen.

EVA har udarbejdet et fyldigt referat fra workshoppen, som efterfølgende er indgået i arbejdet med den tværgående analyse af læring fra projekterne.

Evaluering af puljen Parat til læring og undervisning

© 2020 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

ISBN (www) 978-87-7182-459-9

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk